

ΠΑΝΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΟΣΟΛΩΝ.

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

—————

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΑΙΟΥ 1867 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΑΙΟΥ 1868.

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
ΛΑΥΡΙΣΤΟΥ
ΥΕΩΝ ΑΡΙΘ. _____

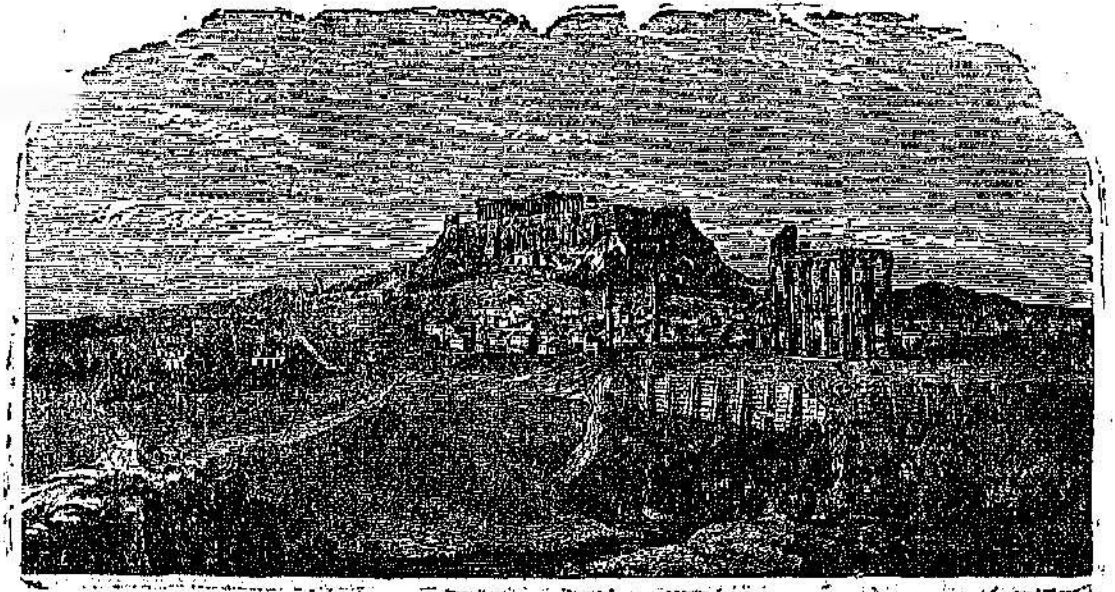
ΠΑΡΕΛΗΥΣΤΗΡΙΟ ΚΑΔΩΜΑΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
Κωνσταντίνου
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ

ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΩΡΑΣ.

(ὅδος Περαιῶς.)

1868.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΟΥΝΙΟΥ, 1867.

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 414.

ΠΛΑΤΩΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

(Τίτλος. 18, φυλλ. 412.)

Ἡ πρώτη ἀπόδειξις δοξάζεται ἐκ τινος παλαιᾶς θρησκευτικῆς διδασκαλίας, ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν τελευτησάντων μεταβιβάζουσιν εἰς τὸν ἕρην καὶ ἐκεῖθεν πάλιν ἐπανακκάμπουσιν ἐνταῦθα καὶ γίνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων. Αὕτη δὲ ἡ πρότασις γενικευομένη ἀνάγεται εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἐκείνην ἀρχὴν τοῦ Πρακλείτου, ὅτι καθόλου τὸ ἐναντίον γίνεται ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ ὅτι ταῦτα μεταβιβάζουσιν εἰς ἄλληλα. Ἐάν λοιπὸν τὰ πάντα γίνονται ἐκ τῶν ἐναντίων, καὶ ἡ ζωὴ ἄρα γίνεται ἐκ τοῦ θανάτου, ὡς ὁ θάνατος ἐκ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦτο στάδιον τῆς Πλατωνικῆς ἀποδείξεως δὲν εἶναι κυρίως ἄλλο τι, εἰμὴ ἡ περὶ ἀδιότητος θεωρία τῶν πανθειστών καὶ τῶν ὑλοφρόνων· διότι τοιοῦτοι προσδιορισμοὶ οἷοι θάνατος καὶ ζωὴ, ἀποσύνθεσις καὶ σύνθεσις, ἐφαρμόζονται οὐχ ἥττον εἰς τὸ σῶμα ἢ εἰς τὴν ψυχὴν. Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ τῆς ἀφρημένης ταύτης ἀθανασίας, ἀλλὰ περὶ τῆς προσωπικῆς, περὶ τῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς ἀνθρωπίνης ἀθανάτου προσωπικότητος. Οὐδὲ ἠγνοεῖ τοῦτο ὁ Πλάτων, ὅστις ἐπιστηρίζων τὴν θεωρίαν ταύτην ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ λόγου, ὑπενίτηται ὅτι οὕτω μετὰ

σιούται ὑπεράνω τοῦ ἐν τοῖς μυστηρίοις διδασκομένου θρησκευτικοῦ δόγματος. Καὶ ἡ ἐνταῦθα δὲ ἀναφερομένη τελευταία παρατήρησις ὅτι ἡ ἐν ἕρδι κατάστασις τῶν ἀγαθῶν ψυχῶν εἶναι εὐδαιμονοστερὰ τῆς τῶν κακῶν (72 E), δὲν ἐξάγεται ὡς συμπεράσμα ἐκ τοῦ προκετεθέντος λόγου, ἀλλὰ χρησιμεύει μᾶλλον ὡς νόστις εἰς τοὺς κατωτέρω ἐπισυναφθησομένους, Μύθους περὶ μελλούσης ἀναποδόσεως. Ἡ δευτέρα ἀπόδειξις, ἡ μετὰ τῆς πρώτης συνεχόμενη, εἶναι ἡ τῆς προὑπάρχουσας ἢ ἡ τοῦ ἀνάρχου τῆς ψυχῆς. Καὶ τῶντι, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν ἐν τῇ τοῦ Δικλόγου ὑποθέσει, δοσάκις φαίνεται ὅτι ἀποκτῶμεν γνῶσιν τινά, ὅτι μανθάνομεν τι, κυρίως ἀναμνησκόμεθα. Πᾶσα μάθησις εἶναι ἀνάμνησις· ἀλλ' ἐάν τοῦτο ἀληθεύς, ἀνάγκη νὰ ἐλάβομεν τὴν γνῶσιν πρὶν ἢ εἰσελθόμεν εἰς τοῦτον τὸν βίον, ἀνάγκη ἄρα νὰ προὑπᾶρχεν ἡ ψυχὴ πρὶν ἢ περιβληθῇ τὸ σωματικὸν τοῦτο περιβάλλον. Ἀλλ' ἐάν ἡ Πλατωνικὴ αὕτη θεωρία περὶ ἀναμνήσεως ἀπογυμνωθῇ τῆς ἐξωτερικῆς ταύτης μορφῆς καὶ εἰκονικῆς παραστάσεως, τί τὸ οὐσιώδες ἐκείνης ἐμπεριεχόμενον, τίς ἡ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τοῦτο ἀνευρισκόμενη ἀλήθεια; ὅτι ὁ νοῦς ἐν δυνάμει θεωρούμενος, πρὶν ἢ εἰσεῖται ἀναπτύχθῃ καὶ ἐν ἐνεργείᾳ, πρὶν ἢ ἐπανακαμφθῇ εἰς ἑαυτὸν καὶ λάβῃ καθαρὰν καὶ διακεκριμένην συνείδησιν αὐτὸς ἑαυτοῦ, ἐμπερικλείει ἐν τῇ

ἴδια αὐτοῦ οὐσίᾳ τὰς ἀρχαίας καὶ ἀπολύτους ἰδέας τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ἀληθοῦς κτλ. Ὅταν δὲ ἀπὸ τῆν κατάστασιν τῆς ἀσυνειδησίας καὶ τοῦ ἐν δυνάμει μεταβῆ εἰς τὴν τῆς συνειδήσεως καὶ τὸ ἐν ἐνεργείᾳ, ἀνεκλίττει καὶ ἐξάγει ἐκ τῶν ἀδύτων τῆς ἀρχικῆς τοῦ ὑπάρξεως τὰς ἰδέας ἐκείνας, αἰτινες ἀποκαλύπτονται εἰς αὐτὸν ὡς ἴδια αὐτοῦ προγενέστερα διανοήματα, ὡς ἀναμνήσεις.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς προϋπάρξεως ταύτης δὲν ἐπαίεται ὅτι ἡ ψυχὴ καὶ ἀποχωρίζομένη τοῦ σώματος διαρκεῖ, ἀλλ' εἶναι ἐνδεχόμενον ὅταν ἀποχωρίζεται τοῦ σώματος ἢ ἀπόλλυται, κατὰ τὴν τοῦ Σιμπίου ἔνστασιν, δέον ἢ δευτέρᾳ αὐτῆ ἀπόδειξις νὰ συναφθῆ μετὰ τῆς πρώτης, ἐξ ἧς ἀναγκαστικῶς ἐπαίεται ὅτι καὶ ἀφοῦ ἀπόθάνῃ ὑπάρχει, ἐπειδὴ δυνάμει τοῦ σταθεροῦ νόμου τῆς φύσεως καὶ ἢν οὐδὲν ἀπόλλυται, ἀλλὰ τὰ πάντα ἀνακάμπουσιν εἰς ἄλληλα, καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς ζωῆς μεταβαίνουσα εἰς τὸν θάνατον, ἐκ τούτου πάλιν ἀνακάμπει εἰς τὴν ζωὴν.

Ἄλλ' ὁ Πλάτων σύνοιδεν ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἀναμνήσεως παραλαμβάνομένη δευτέρᾳ αὐτῆ ἀπόδειξις τῆς προϋπάρξεως τῆς ψυχῆς καὶ ται συζευγυμένη μετὰ τῆς πρώτης, δὲν εἶναι εἰσέτι ἀποχωριστὰ, δὲν ἰκανοποιεῖ ἀρκούντως πᾶν ἐν τῇ διανοίᾳ διεγειρομένην ὑπόνοιαν, μήπως εἰ καὶ πρὸς τούτου τοῦ βίου προϋπάρχουσα, μετὰ θάνατον ὅμως διακεδανυμένη ὑπὸ τοῦ ἀέμου ἐξαφανίζεται. Ὅθεν πρὸς μείζονα ἐπιστήριξιν τῶν προηγουμένων ἀποδείξεων ἐπάγεται καὶ ἡ τρίτη, ἐπεριδεομένη ἐπὶ τῆς συγγενείας τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν ἰδεῶν. Συγκριμένου τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δύο φύσεων, ἐκ τῆ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, τὸ μὲν ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος τῶν ὄντων καὶ συνθέτων, ἐπομένως δὲ διακετῶν ὄντων ἢ δὲ εἰς τὸ τῶν νοητῶν καὶ ἀπλῶν, ἐπομένως δὲ καθὼ συγγενεστέρᾳ πρὸς τὰς ἰδέας μετέχει μᾶλλον τοῦ ἀδιαιρέτου αὐτῶν καὶ τῆς ἀπλότητος. Καὶ ἐπειδὴ αἱ μὲν ἰδέαι παριστῶσι τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ἀμετάβλητον, τὰ δὲ σώματα τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀλλοίωσιν, ἡ ψυχὴ ἐναγωνίως τείνει ὅπως ἀπὸ τούτων φθάσῃ εἰς ἐκείνας· διότι σκοποῦσα μὲν τὰ ὄντα διὰ τῶν κινήσεων πλανᾶται καθὼ ἐφαπτομένα ἀντικείμενα πλανώμενα, ἀπ' ἐναυτίας δὲ ἀρνούμενη τὰ αἰσθητικὰ καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν σκοποῦσα τὰ ὄντα, ὑψοῦται εἰς τὴ καθαρόν καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ παύουσα τοῦ διαταραχῆ καὶ τῆς ταμῆς κατανατᾷ εἰς τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἠρεμίαν τοῦ ἐπιτευχθέντος τέρατος. Καὶ διατί; διότι ἔχει συγγένειαν πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ τὸ ἀναλλοίωτον, οὐχὶ δὲ πρὸς τὴν γένεσιν καὶ τὸ φθορῶν, διότι ἐν ἄλλοις βήμασιν ἡ ψυχὴ κατ' ἀντίθεσιν τῶν αἰσθητικῶν ὄντων, ἄτινα δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ἀπλῶς ἀντικείμενα τῆς γνώσεως αὐτὴ εἶναι ὑποκείμενον καὶ ἀντικείμενον, σκοποῦσα τὰς ἰδέας αὐτάς

καθ' ἑαυτὰς καὶ τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων σκοπεῖ αὐτὴ ἑαυτὴν, τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ, συναποτελοῦσαι μίαν ἐνότητα ἀπλήν καὶ ἀναλλοίωτον.

Ἐνταῦθα μάλιστα σημειωτέον ὅτι διὰ τῆς νέας ταύτης φάσεως, ἢν ἔλαβεν ἡδὴ ἡ ἀπόδειξις αὐτῆ, οὐχὶ μόνον συνέχεται πρὸς τὰς προηγουμένας ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν, πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐξ ἧς προήλθεν ἡ ἔρευνα, ὅτι ἡ τάσις καὶ ὁ πάθος τοῦ δευτέρου φιλοσοφοῦντος δέον ν' ἀπευθύνεται ἀποκλειστικῶς πρὸς τὴν ἀθανασίαν, ἣτις ἀποδεδείχεται ἡδὴ ἐγκριμένῃ εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς, οὐσα ἴδιον ταύτης προσὸν καὶ κατηγορούμενον.

Ἐν τῇ ἀποδείξει δὲ ταύτῃ λαμβάνεται ὑπ' ἑψὼν οὐχὶ μόνον τὸ θεωρητικὸν μέρος, ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ διὰ τῆς ἀρνήσεως τοῦ αἰσθητικῶ ἀνυψοῦται εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς, ἀλλὰ καὶ τὸ πρακτικόν, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἔρχει καὶ δεσπόζει τοῦ σώματος καὶ ἐξευγενίζουσα αὐτὸ τὸ μετατρέπει εἰς μέσον τοῦ ἴδιου αὐτῆς σκοποῦ, εἰς ὄργανον τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς ἠθικότητος.

Τὰ τρία δὲ ταῦτα στάδια τῆς διαλεκτικῆς ἀποδείξεως, ἄτινα συλλήθδην συναπαρτίζουσι τὸ πρῶτον τμήμα αὐτῆς (διότι διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα), κλείει μῦθος τις περὶ μελλούσης ἀνταποδόσεως, ὡς παρακατιόντες θέλομεν ἰδεῖν ὅτι καὶ τὸ ἐπόμενον δεῦτερον τμήμα κλείει παραπλήσιος μῦθος, λαμβάνων χαρακτήρα καθολικώτερον καὶ περιστρεφόμενος εἰς βαθυτέρᾳ κοσμολογικῆς θεωρίας, ἐνῶ ὁ πρῶτος, περὶ οὗ ἐνταῦθα πρόκειται, εἶναι μᾶλλον ἠθικῆς καὶ πραγματευόμενος μόνον περὶ τῆς μελλούσης καταστάσεως τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν μὴ φιλοσόφων, οὕτως ἰδοῦ ἐν συνόψει τὸ κύριον σημερινόν (80 Α—81 Β.) Ὅσω μᾶλλον ἀποσπᾶται τις τῆς φιλοσοφίας, τοσοῦτω περιπαλέστερον προσκολλάται εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτοῦ, ἐπομένως δὲ τοσοῦτω ἐγγύτερον καταβιβάζεται εἰς τὴν κτηνώδη κατάστασιν· ἀπεναντίας ὅμως ὅσω προθυμότερον ἐρέγεται τῆς μελέτης τοῦ θεοῦ καὶ ἀθανάτου καὶ ἀπολύτου ὄντος, τοσοῦτω ἐλαφρότερον ἀνίπταται εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τῆς ἐπιστήμης· καὶ ἢ ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ κατάστασις τῆς ψυχῆς, εἴτε πνευματικῆ εἴτε ζωώδης, συνεπάγεται ἀναλόγους συνεπίαις καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Τὰ δὲ ἐν τῷ μῦθῳ τούτῳ ἀναφερόμενα περὶ τῆς ἄρας ἀντιθέσεως τῶν φιλοσόφων καὶ μὴ φιλοσόφων, περὶ τῆς μετὰ θάνατον πινυτελοῦς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγῆς τῶν μὲν καὶ περὶ τοῦ σωματοειδοῦς τῶν δὲ, καὶ τὰ περὶ τῆς εἰς ζωᾶ μετασσωματώσεως τῶν ψυχῶν, ὅπως δ' εἴπαιν τὰ περὶ τῆς ἀντιθέσεως μετὰ τῆς ψυχῆς καὶ σώματος, μετὰ τῶν ἰδεῶν καὶ αἰσθητικῶν ἀντικειμένων, πάντα ταῦτα βαθυτέρῳ προϊόντος τοῦ διαλόγου μετρίζονται καὶ περιστρέφονται.

Μεταβαίνοντες ἡδὴ εἰς τὸ δεῦτερον τμήμα τῆς ἀποδείξεως δέον νὰ προανακηρύσωμεν ὅτι τοῦτο δὲν περιέχει ἄλλο τι εἰμὴ τὴν ἀνασκευὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Σιμπίου πρῶτον καὶ ἔπειτα ὑπὸ τοῦ Κέβητος προταθείσων ἐστάσεων κατὰ τῶν μέγχι τοῦδε ὑπὸ τοῦ Σωκράτους προσαχθέντων ἐπιχειρημάτων πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἐφηρσύντες οὖν καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτὴν τάξιν ἀναλαμβάνομεν πρῶτον τὴν τοῦ Σιμπίου ἔνστασιν καὶ τοὺς πρὸς ἀναίρεσιν αὐτῆς ἀντιταχθέντας ὑπὸ τοῦ Σωκράτους λόγους.— Ὁ Σιμπίος, ὡς ἐκ τῆς Νυκτὸς τῶν Πυθαγορείων εἰς ἡν ἀνήκεν, διασχυρίζεται, ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι εἰδὸς τι ἀρμονίας ἀποτελουμένης ἐκ τῆς ὀρθῆς καὶ μετρίως κρήσεως τῶν διαφόρων στοιχείων τοῦ σώματος. Ἡ ἐν τῇ ἐστάσει ταύτῃ ἐγκριμένη ἔννοια εἶναι ἡ ἄρμης τῆς ψυχῆς ὡς ὄντως πραγματικῆς καὶ ἐνυποστάτου. Ἡ ἀρμονία, καθὼ προὖν τῆς ἁρμωμένης λύρας, δὲν εἶναι τι αὐθόπαρκτον, ἀλλὰ διαβατικὸν φαινόμενον ὄντος τινός, εἶναι ἀρρημένη τις ἢ σχετικὴ ἔννοια· εἴαν δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ἦναι τοιαύτη τις ὡς πρὸς τὸ σῶμα, ἐνισχύεται βεβαίως ἡ ἀναφανομένη ὑπόνοια μήπως διαλυομένου τοῦ σώματος καὶ ἡ ψυχὴ διαλύεται.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ἀναφερομένη ἀνασκευὴ τῆς ἐστάσεως ταύτης τοῦ Σιμπίου ἀπαρτίζει τὴν τετάρτην ἀπόδειξιν τῆς ἀθανασίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν συμπληροῖ τὴν θεωρίαν περὶ τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς, ἐξ ἧς μετὰ ταῦτα ἀποδείκνυται ἀμέσως καὶ ἀπ' αὐθείας ἡ ἀθανασία τῆς. Αὕτη δὲ ἡ ἀνασκευὴ εἶναι τριμελῆς. Α^α ἡ ἐνστάσις τοῦ Σιμπίου ἀντιπάσκει πρὸς τὴν ἡδὴ ὁμολογηθεῖσαν θεωρίαν τῆς προϋπάρξεως· διότι ἀνωτέρω ἀποδεδείχεται ὅτι ἡ ψυχὴ προϋπάρχει πρὶν ἢ εἰσελθῆ εἰς τὸ σῶμα. Ἀλλ' ἡ ἀρμονία τότε μὲν παράγεται, ὅταν συζηροτηθῶσι καὶ συναρμωθῶσι τὰ μέρη τῆς λύρας· ἡ ψυχὴ ἄρα διαφέρει ἀμήχανον ὅσον τῆς ἀρμονίας, ἐφ' ὅσον ἡ μὲν προεγίεται τοῦ σώματος, ἡ δὲ ἀρμονία ἐπαίεται μετὰ τὴν σύνθεσιν τῶν μερῶν τῆς λύρας. Β^α Ἡ μὲν ἀρμονία ἐπιδέχεται διαφόρους βαθμούς· καὶ δὲν ἀποκλείει ὀλοτελής ἀπ' ἑαυτῆς τὴν ἀναρμοσίαν· ἀπεναντίας δὲ ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνεπίδεκτος βαθμολογίας, εἶναι πάντοτε ἡ αὐτὴ, οὐδὲ ἐπιδέχεται τὸ πλέον ἢ τὸ ἥττον, ὡςπε καθὼ ψυχὴ νὰ ἦναι μᾶλλον ἢ ἥττον ἐτέρας. Πρὸς δὲ, ἐπειδὴ ἐκ τῶν ψυχῶν αἱ μὲν ἔχουσι τὰ προσόντα τῆς νοημοσύνης καὶ ἀρετῆς ἄτινά εἰσι καὶ αὐτὰ οἰοῦναι ἀρμονία τις, ὁ διασχυρίζομενος ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀρμονία, ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀρμονίᾳ ἐνυπάρχει καὶ ἄλλη ἀρμονία· αἱ δὲ ἔχουσι τὰ τῆς ἀνοίας καὶ μοχθηρίας ἀνάγκη ἄρα ὁ αὐτὸς πάλιν νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐν τῇ ἀρμονίᾳ ἐνυπάρχει ἀναρμοσία. Τέλος δὲ ἐάν ἦναι ἀληθὲς ὅτι ἐτέρα ψυχὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι μᾶλλον ἢ ἥττον

ψυχὴ ἐτέρας, ἐπαίεται ὅτι, ἐάν ἦναι ἀρμονία, οὐδεμία διάκρισις μετὰ τῶν ὑφίσταται, ὅτι ἐτέρα ψυχὴ δὲν δύναται νὰ ἦναι φρονιμωτέρᾳ καὶ βελτίων ἐτέρας. Ὅθεν οἱ λέγοντες ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀρμονία, καταφάσκουσιν ὅτι αἱ ἀνθρώπινα ψυχὰ εἶναι πάντασιν ἄπειροι κηκίας καὶ ὅτι αἱ ψυχὰ τῶν ἄλλων ζώων εἶναι ὁμοίως ἀγαθὰ, ὅπερ ἄτοπον. Γ^α Ἡ ψυχὴ σύνοιδεν ἑαυτὴν οὐσαν ἀνεξάρτητον τῶν σωματικῶν ὀρμῶν καὶ τάσεων, ὡς ἐλευθέραν δυνάμιν ἀπ' ἑαυτῆς προσδιοριζομένην καὶ πολλὰς ἀνιησταμένην εἰς τὰ πάθη τοῦ σώματος· ἀλλὰ πῶς ἤθελε δεσπόζειν καὶ ἡγεμονεύειν τούτου τοῦ σώματος, ἐν ἥττον ἀρμονία; διότι ἡ ἀρμονία σταθερῶς ἐξαρτᾶται καὶ προσδιορίζεται ὑπὸ τῶν στοιχείων ἐκείνων, ἐξ ὧν συντίθεται.

Διὰ μὲν τοῦ πρώτου λοιπὸν καὶ τρίτου μέλους τῆς ἀνασκευῆς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἡ σωματικὴ ἀρμονία· διὰ δὲ τοῦ δευτέρου, ὅπερ ἐστὶ καὶ τὸ κυριωδέστερον, ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη δὲν εἶναι ἀρμονία, ἀλλὰ τι ὑπέρτερον τῆς ἀρμονίας, τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ σχήματος, διότι ὁ Πλάτων ὀρθῶς ἐνόησεν ὅτι τὸ Πυθαγορεῖον σύστημα, ὅπερ πάντα τὰ ὄντα, τὰ νοητὰ οὐχ ἥττον ἢ τὰ ὄρατα, ἀνάγει εἰς ἀριθμὸς καὶ ἀρμονίας, δὲν δύναται νὰ συστήσῃ οὐδεμίαν ἐπιστημονικὴν διάκρισιν μετὰ τῶν δύο ταύτων τάσεων τῶν ὄντων. Ὅθεν ἐάν ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ ἀρμονία ἦναι ἀθάνατα, ἀνάγκη καὶ τὸ σῶμα νὰ ἦναι ἀθάνατον οὐχ ἥττον ἢ ἡ ψυχὴ· ἐπομένως δὲ ὁ Πλάτων ἐκ τῆς ἐπιχαριστικότητος τῆς ψυχῆς καθὼ ἀρμονίας ἐξάγει ἀπεναντίας μάλιστα ἀπόδειξιν κατὰ τῆς ἀθανασίας τῆς, ἢν ἔθεσεν εἰς τὸ στόμα τοῦ Σιμπίου.

Ὁ δὲ Κέβης βραδύζει πορεῖαν ἀντίθετον πρὸς τὴν τοῦ Σιμπίου, θεωροῦντος τὴν ψυχὴν ὡς ἐξαγόμενον τοῦ σώματος· διότι ἐκεῖνος ὀρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς μετασσωματώσεως παραδέχεται τοῦλάχιστον ὅτι ἡ ψυχὴ ἐξυφαίνει τὸ σῶμα, δηλαδὴ ὅτι αὕτη πλάττει τὸ σῶμα μετὰ δίδουσα αὐτῷ τὴν ζωτικότητα. Ἀλλὰ τίς οἶδε, λέγει, μήπως ἡ πλαστοουργὸς αὕτη δυνάμεις ἣτις ἐπιζῆ εἰς τὸ σῶμα· διότι προηγείται καὶ διακρίνεται τούτου, ἔχη καὶ αὕτη τὸ τέλος τῆς; Τίς οἶδε μήπως ζωοποιούσα διαφόρους σωματικούς ὀργανισμούς τέλος πάντων ἐξαντληταὶ διὰ τῆς διαδοχικῆς ἀνανεώσεως τῶν ἔργων τῆς; ἴσως ἀλλοιοῦται μετὰ τῶν σώματων τῆς· ὅτι δὲ ταῦτα γίνονται ἀείποτε ἀσθενέστερα, τοῦτο ὑποδεικνύει τὴν βαθμιαίαν τῆς ψυχῆς χαλάρωσιν, καὶ ὁ θάνατος ἐνδέχεται νὰ ἦναι ἡ ὀλοτελής ἀπόσβεσις τῆς, ἢν διαδέχεται κατόπιν ἡ διάλυσις τοῦ τελευταίου τῆς σώματος. Οὐδὲ ἰσχύει πρὸς ἀπόδειξιν τῆς εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ἀθανασίας τῆς ἢ τῆς προϋπάρξεώς τῆς· μάλιστα δὲ ὁ Σωκράτης πρὶν ἢ ὑπο-

βάλει εἰς τὴν βίασιν τῆς διαλεκτικῆς τὴν ἀντίρρησην ταύτην τοῦ Κέβητος, ἐπαναλαμβάνει αὐτὴν ἐξέπιτηδες, ἵνα μὴ τι διαφύγη τὴν μνήμην τοῦ, ἐπιπροσθεῖται ἄφ' ἑαυτοῦ πρὸς ἐπιμείζονα ἐπιβήδωσιν τῶν σκέψεων τοῦ Κέβητος, ὅτι ἐκ τῆς προϋπάρξεως τῆς ψυχῆς δύναται τις νὰ συμπεράνη τὸ ἐναντίον τῆς ἀθανασίας, διότι καὶ αὐτὸ τὸ νὰ εἰσέλθῃ εἰς σῶμα ἀνθρώπινον εἶναι εἰς αὐτὴν, ὡς νόσος ἀρχὴ καὶ πηγὴ θάλαθρου.

Ὅθεν ὁ Σωκράτης ἐπιχειρῶν ἤδη τὴν ἀνασκευὴν τῆς ἐστάσεως τοῦ Κέβητος φέρει τὴν τελευταίαν ἀπόδειξιν τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἥτις ἐπέχουσα τὴν πέμπτην τάξιν ἀποδεικνύται ὡς ἡ ἀκροτάτη πασῶν τῶν ἄλλων στηριζομένη ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐπιληφθῆ τοῦ κυρίου θέματος τῆς διαλεκτικῆς ταύτης ἐρεύνης, προτάττει εἰσχωγῆναι τινὰ, ἐν ἧ ἐκτίθησι τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλοσοφικῆς του διανοίας καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κτηρηθεῖσαν μέθοδον πρὸς ἀνέρεσιν τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν ἴσως δὲ χάριν τῶν πρωτοπειρῶν δὲν ἀποβάνει περιττὸν νὰ σημειώσωμεν ἐντάθῃα ὡς ἐν παρόδῳ, ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Σωκράτους ὁ Πλάτων περικτήσῃ τὴν πορείαν τῆς ἰδίας αὐτοῦ φιλοσοφικῆς μορφώσεως.

Καὶ ἐνταῦθα βεβαίως κατὰ πρῶτον ἀνακινεῖται τὸ μέγα ζήτημα περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν ὄντων, τίς ἡ αἰτία τῶν φαινομένων τούτων, διατί ὑπάρχει ἕκαστον, διατί γίνεται καὶ διατί ἀπόλλυται. Ἡ ἰωνικὴ σχολὴ ἢ ἀναδιφύουσα τὰ τῆς φύσεως περιερίχεται εἰς αὐτὰ τὰ φαινόμενα, ἀλλ' οὐδέ ποτε ἀνυψοῦται εἰς αὐτὴν τὴν πρωτίστην καὶ κυρίαν αἰτίαν. Περιπλανᾷται εἰς ἄπειρον πληθὺν δευτερευουσῶν αἰτιῶν, ἐξετάζει τὰ ὧν οὐκ ἄνευ, τοὺς ἔρους, τὰς ἀφορμὰς τῆς ὑπάρξεως, ἀλλ' ἄγνοεῖ τὸ οὐ ἕνεκα, τὸν ἐνδόμυχον καὶ οὐσιώδη αὐτῆς λόγον. Οἱ φυσιοδίφαι ἐξυγούσαι τὰς αἰτίας τῶν πραγμάτων ἀπαρῶν ἀλάτως ὡσανεὶ τίς ἐρωτώμενος διατί ὁ Σωκράτης κἀθῆται ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἀπεκρίνετο, διότι ἔχει σῶμα, μέλη, μυῖνας καὶ νεῦρα, καὶ βεβαίως ἄνευ τούτων δὲν θὰ ἐκάρητο· ἀλλ' ἄγνοεῖ νὰ δώσῃ τὸν οὐσιώδη λόγον τοῦ καθήματος, ὅστις εἶναι ἡ ἐλευθέρα ἀπόφασις τοῦ Σωκράτους ἵνα ὑποστῇ τὴν ποινήν ἣν οἱ νόμοι αὐτῷ ἐπιβάλλουσι, παραιτούμενος τῆς προσφερομένης εὐκαιρίας πρὸς δραπέτευσιν.

Ἡ πρωτίστη αἰτία, ἡ ὑπερτάτη ἀρχὴ εἶναι ὁ νοῦς, ἀρχὴ ἦν πρῶτος ὁ ἀναξαγόρας ἀνεκήρυξεν· οὗτινος τὸ λάθος εἶναι ὅτι πρὸς ἐξήγησιν τῶν φαινομένων ἐκλαμβάνει καὶ αὐτὸς ὡς οἱ προγενέστεροι φιλόσοφοι, τὰ ὀργανικὰ αἰτία ἢ τοὺς ἀναγκαίους ἔρους ὡς αἰτίας καὶ ὅταν ἀπορήσῃ πρὸς εὔρεσιν τοιούτων, τότε ἔλασι τὸν νοῦν ὡς θεὸν ἐκ μηχανῆς. Ἄλλως δὲ, ἐπειδὴ ὁ νοῦς ἐνεργεῖ πάντως σκοπίμως καὶ ὁ ἀπόλυτος τελικὸς σκοπὸς τῶν ὄντων ταυτίσεται μετὰ τοῦ

ἀγαθοῦ, εἶναι αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν, ἀφείλε νὰ κατὰδειξῇ ὅτι ἡ ἀληθὴς αἰτία τῶν ὄντων εἶναι ἡ τελικὴ, τὸ οὐ ἕνεκα, τὸ ἀριστον καὶ τὸ βέλτιστον· ἀφείλε π. χ. ἐν διαγυρίζεται ὅτι ἡ γῆ εἶναι τροπαχοειδῆς ἢ στρογγύλη, νὰ ἐξηγήσῃ τὸν λόγον διατί εἶναι βέλτιον νὰ ἔχη τοῦτο μάλλον ἢ ἐκεῖνο τὸ σχῆμα.

Ἀλλ' ἡ τελικὴ αἰτία τότε μόνον εἶναι ἀληθὴς, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ὅταν ἦναι ἐνταυτῷ καὶ ποιητικῇ, ὅταν ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ ὡς ἡ ἀκροτάτη ἰδέα ἐμπεριέχῃ ἐν ἑαυτῇ καὶ τὸν νοῦν. Ὅθεν ἡ ἰδέα ἐν ἑκάστῳ ὄντι εἶναι τὸ ἐσωτερικὸν καὶ οὐσιώδες στοιχείον, ὅπερ ἐπιπροσθετόμενον εἰς τὴν ὕλην, τὴν διοργανοῖ καὶ παρέχει αὐτῇ τὸ εἶδος. Ἡ ἰδέα εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς τύπος παντὸς ὄντος.

Εἰς τοῦτο δὲ τὸ ἐπεισόδιον, ἐνθα ὁ Πλάτων διαλαμβάνει περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῆς διανοίας του ἢ περὶ τῆς φιλοσοφικῆς προπαιδείας του, πραγματεύεται συνάμα καὶ περὶ τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου τῆς καθοδηγησάσης αὐτὸν εἰς τὴν παραδόχῃ τῶν ἰδεῶν. Αὕτη δὲ ἦν ἡ ἐν τῇ διανοίᾳ παραλαμβανομένη ὑπόθεσις, ἥτις δέον νὰ ἐξετάζηται ἐν συνάδῃ ὀλοσχερῶς πρὸς τοὺς λογικοὺς νόμους, δηλαδή ἐν ἀναπτύσσουσιν ἀπάσας τὰς συνεπείας τῆς δὲν φέρῃ εἰς ἀντιφάσεις, ἀπεναντίας μάλιστα τὰς λήη. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐάν τις ἀρνήσῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀνάγκη νὰ διδῆται λόγος αὐτῆς, τιθεμένης πάλιν ὡς βίασεως ἄλλης τινος ὑποθέσεως, ἥτις μεταξὺ τῶν καθολικωτέρων νὰ φαίνεται βελτίστη, ἑωσὺ ἐπιτευχθῇ τις ὁμολογουμένη καὶ ἀταπώδεικτος. Συνάμα δὲ λαμβάνει ἐντέθειν τὸ ἐνδόξιμον ὅπως διακρίνῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μέθοδον, τῆς τῶν ἀντιλογικῶν, τουτέστι τῶν σαριστῶν καὶ τῶν ἐριστικῶν, αἰτινες ἐπαρκαθόντο μόνον νὰ καταδεικνύουσι τὰς ἀντιφάσεις οὐχὶ δὲ καὶ νὰ τὰς λύουσι, συμφύροντες καὶ συγγέροντες τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη, τὰς ὑπερτέρας καὶ ὑποταγεῖς ἐννοίας· ἐν ἄλλοις ῥήμασι, μὴ ποιούμενοι τὴν προσήκουσαν διαίρεσιν καὶ κκτάξιν τῶν ἀρχῶν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν καὶ πραγματικὴν μέθοδον, δι' ἧς ὁ Πλάτων ὁμολογεῖ ὅτι ἐφθάσεν εἰς ἀσφαλῆς ὀρηκτῆριον, εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν.

Ἐπὶ τούτων οὖν τῶν ἰδεῶν, ὡς τοῦ μόνου ἀρχαδάντου ἐρείσματος πάσης γνώσεως, ἀνάγκη νὰ στηρίζηται ὁ μέλλων νὰ φιλοσοφήσῃ ὀρθῶς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ὁ μέλλων νὰ χειραγωγηθῇ ἀσφαλῶς πρὸς ἀνέρεσιν τῆς ἀληθοῦς αἰτίας τῶν ὄντων· καὶ εἰς ταύτας ἐμβλέπων νὰ ρυθμίζῃ τὰς ἐρεῦνας του, ἐπὶ τούτων στηριζόμενος· καὶ ὁ Πλάτων ἀποπειρεῖται ὅπως θέσῃ τὴν κορωνίδα τῶν ἀποδείξεών του, ἀνασκευάζων τὴν δοξασίαν τοῦ Κέβητος ὑπονοοῦντος· μήπως ἡ ψυχὴ, καὶ τοὶ πολυχρονιωτέρα τοῦ σώματος, ἐπὶ τέλους ὁμοῦ καὶ αὐτῇ ἀπόλλυται. Ἀκολουθοῦντες λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὴν σειράν τοῦ συλλογισμοῦ,

δι' ἧς ἐκ τῆς θεωρίας τῶν ἰδεῶν ἐξάγει τὴν περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ὀριστικὴν ἀπόδειξιν· παρατηροῦμεν ὅτι·

Ἡ ἰδέα, κατὰ τὸν Πλάτωνα, εἶναι ἡ οὐσία, ὁ λόγος ἢ τὸ τί ἐστὶ τῶν ὄντων· εἶναι τὸ γενικὸν εἰς τὰ καθ' ἕκαστα, τὸ καθόλου, τὸ ἐπὶ πᾶσι κοινόν, τὸ ἐν ἐπιπολλῶν, τὸ ταυτὸν ἐν τοῖς διαφόροις. Ὑπὸ λογικῆν ἐποψίν αἱ μὲν ἐκ τῶν ἰδεῶν εἶναι πρὸς ἀλλήλας ὑπερβεβηκυῖαι, αἱ δὲ ὁμοταγεῖς, αἱ δὲ ὑποταγεῖς· ἡ δὲ ἀνωτάτη πασῶν εἶναι ἡ τοῦ ἀγαθοῦ, διότι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἡ πρωτίστη πηγὴ πάσης ὑπάρξεως τῆς τε ἀντικειμενικῆς καὶ τῆς ὑποκειμενικῆς, τῆς τε φύσεως καὶ τῆς διανοίας. Δὲν πρέπει ἡμῶς ἐκ τῆς λογικῆς ταύτης τῶν ἰδεῶν πρὸς ἀλλήλας σχέσεως νὰ συμπεράνη τις ὅτι αἱ ἰδέαι εἶσι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἀπλῶς ὑποκειμενικαὶ ἐννοιαί, λογικαὶ ἀφαιρέσεις νοήματα ψυχῆς. Ἀπεναντίας κατ' αὐτὸν αἱ ἰδέαι ἔχουσι ἀντικειμενικὴν πραγματικότητα (1). Ἐκάστη ἰδέα εἶναι καθ' αὐτὸ ὄν, ἀπλῶν, (μονοειδές), τέλειον (2).

Καὶ αἱ μὲν ἰδέαι ἴστανται ἐν τῇ φύσει ὡς περ παραδείγματα (3), τὰ δὲ αἰσθητὰ εἶναι μιμήματα τούτων, ὁμοιώματα, εἰκόνας ἢ εἰδῶλα. Καὶ τοὶ δὲ ταῦτα ὑπάρχουσι διὰ τῆς εἴτε παρουσίας εἴτε κοινωνίας τῶν ἰδεῶν, εἴτε ὅπως δῆποτε ἄλλως ἐκφρασθῇ ἢ σχέσις ἐκείνων πρὸς ταύτας (4), καὶ τοὶ αἱ ἰδέαι αὐταὶ διὰ τὴν πρὸς τὰ αἰσθητὰ σχέσιν τῶν περιπίπτουσι κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ, εἶναι ἡμῶς οὐσιωδῶς ἄμοιροι τῶν τοπικῶν καὶ χρονικῶν μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων, οὐδέποτε μετατρέπονται εἰς τι σχετικὸν καὶ πεπερασμένον· ἐπομένως δὲ ὁ κύριος χαρακτήρ τῆς ἰδέας αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν εἶναι ὅτι οὐδαμῶς δέχεται τὴν ἐναντίαν τῆς, εἴτε καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχουσα, εἴτε διὰ τῶν σωματικῶν ὄντων ἐκδηλουμένη. Οὕτω π. χ. τὸ θερμὸν ἀποκλείει τὸ ψυχρὸν, τὸ ἄρτιον τὸ περιττόν· ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ, καὶ τοὶ ἕτερον ἐν τῇ θερμότητι, ἐνὸσω ὅμως διατρεῖ τὴν φύσιν τοῦ ἀποκλείει τὸ ψυχρὸν ἢ ἡ τριάς ἐμπεριέχουσα πάντοτε ἐν ἑαυτῇ τὴν ἰδέαν τοῦ περιττοῦ οὐδαμῶς δέχεται τὴν τοῦ ἀρτίου. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς λοιπὸν ταύτης εἰρεῖδεται καὶ ἡ πέμπτη ἢ τελευταία ἀπόδειξις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς· διότι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἡ ψυχὴ οὐσα ἢ αἰτία τῆς ζωῆς ἢ αὐτῆ ἢ ζωῆ, καὶ ἀποκλείουσα τὸ ἐναντίον τῆς, τὸν θάνατον, διμμενεῖ ἀθάνατος καὶ αἰδιῶς· διότι

καθὸ ἐνυπόστατος ζωτικὴ ἀρχὴ, φέρουσα μεθ' ἑαυτῆς τὰ προσόντα τῆς ἰδέας, τὸ αἰώνιον καὶ τὸ ἀνώλεθρον, μηδὲ δυναμένη νὰ τὰ ἀπολέσῃ κατὰ τὴν αἰσθητικὴν αὐτῆς ἐμφάνειαν καὶ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος· ἀναγκαιῶς διατρεῖ αὐτὰ, ἀναλαμβάνουσα τὴν καθαριωτέραν καὶ ὑψηλοτέραν φύσιν τῆς, ἐκτὸς τῆς διακρίσεως ἐκείνης ἥτις πηγάζει ἐκ τῆς ἠθικῆς διαγωγῆς, ἣν εἰήρησε κατὰ τὸ στάδιον τοῦ ἐπιγείου τούτου βίου.

Τοιοῦτον λοιπὸν εἶναι τὸ κεφάλαιον τῶν ἐπιστημονικῶν μέσων καὶ τῶν μεταφυσικῶν ἀποδείξεων, δι' ὧν ὁ Πλατωνικὸς Σωκράτης κατέβαλε πᾶσαν διανοητικὴν προσπάθειαν ὅπως ἐνισχύσῃ τὰς ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος διαλόγου ὑπ' αὐτοῦ ἐκφραστούσας ἐνδομύχους ἐλπίδας καὶ στεβρὰς πεποιθήσεις περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς· ἀλλ' ἂν ἡ ψυχὴ μεταβαίη εἰς ἄλλον κόσμον διατηρούσα καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα τὴν ἐνεστώσαν συνείδησιν τῆς ἰδίας αὐτῆς προσωπικότητος, ἂν λαμβάνῃ τὰς ἀμοιβὰς τῶν ἐγαθῶν ἢ τὰ ἀντίποινα τῶν κακῶν πράξεων, ἂν ὑπάρχωσιν ἐκεῖ πολλὰί μοιαι ἔτοιμαι πρὸς ἐνδιαίτησιν μᾶς ἐκάστης ἀναλόγως τῆς ἀξίας τῆς, πάντα ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἰσι μυστηριώδη προβλήματα ὑπερβάλλοντα τὰς δυνάμεις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ ἀνήκοντα εἰς ἄλλην σφαῖραν, εἰς τὴν τῆς πίστεως καὶ τῆς προαισθηματικῆς ἐμπνεύσεως. Ὅθεν καὶ ὁ Πλάτων ἱκανοποιήσας τὸν καθαρὸν λόγον διὰ τῆς αὐστηρᾶς διαλεκτικῆς, συγκαταβαίνει ἤδη ὅπως θέλῃ καὶ τὴν φαντασίαν καὶ τὸ αἰσθητὸν διὰ τῆς ποιητικῆς περιγραφῆς τοῦ ἀντικειμένου τῶν καθολικῶν προσδοκιῶν τῆς ἀνθρωπότητος, περὶ τῶν διὰ μυθικῶν εἰκόνων τὰ ἀπόκρυφα τῆς μελλούσης ζωῆς, ἃ ὀφθαλμῶς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε· διότι ὁ Πλάτων ὁσάκις πραγματεύεται περὶ ζητημάτων, ἐν οἷς δὲν ἐμφιλοχῶρεῖ ἢ σκέψις καὶ ὁ συλλογισμὸς, ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος ἡ ἐποπτεία καὶ ἄμεσος ἐπιβολὴ, ποιεῖται χρῆσιν μύθων καὶ δημῶδων παραδόσεων, τροπολογῶν μόνον αὐτὰς καὶ διαπλάττων ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει προτιθέμενος ἵνα διαλάβῃ περὶ τῆς μετὰ θάνατον καταστάσεως τῆς ψυχῆς, προσφτῆγει εἰς μυθικὴν διήγησιν διαιρουμένην εἰς τρία μέρη, πρῶτον εἰς τὴν τῶν ψυχῶν ἐνδίκασιν μετὰ θάνατον (σ. 107 Β.—108 C.) δεύτερον εἰς τὰς διαφορὰς αὐτῶν οἰκήσεις (μέχρι σ. 113 Δ.) καὶ τρίτον εἰς τὰς ἀντιθέτους καταστάσεις τῶν ἐναρέτων καὶ φαύλων (μέχρι 115 Α.)

Ὅ,τι δὲ οὐσιώδες καὶ θετικὸν διορτάται ὑπὸ τούτῳ τὸ συμβολικὸν περιέλιγμα εἶναι ἡ παρὰ πᾶσαν τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν ἐπικρατούσα ὑψηλὴ ἐννοια τῆς ἠθικότητος, εἶναι ἡ σύντονος ἐμβρίθεια μεθ' ἧς ὁ Πλάτων ἀγωνίζεται οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ

(1) Παρμέν. σελ. 132.
 (2) Φαιδ. 74, B.
 (3) Παρμεν. 132, d.
 (4) Φαιδ. 100, A. Ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ αὐτὸ καλὸν ἢ ἡ ἐκείνου τοῦ καλοῦ εἴτε παρουσία εἴτε κοινωνία, εἴτε ὅση δὲ καὶ ὅπως· προσγορευομένη. Οὐ γὰρ εἶ τούτο διαχωρίζεται, ἀλλ' εἶτι τῷ καλῷ πάντα τὰ καλὰ γίνονται καλὰ.

ἀλλάχου (Φαίδρ. καὶ Γοργ.) ὅπως καταδείξῃ τὴν σύνδεσιν τοῦ ἐνεστώτος βίου πρὸς τὸν μέλλοντα, τὴν μετὰ θάνατον εἰς ἕκαστον ἀνθρώπον ἐπιεικῆ- νην δικαίαν κρίσιν τῶν πράξεών του καὶ τὴν ἐν- τεῦθεν προεπιμένον ἀμοιβὴν ἢ κόλασιν. «Τοῦτο, λέγει, (Γοργ. Ὑ 25) συμβαίνει εἰς τὸν τιμωρούμε- νον, ὅστις ὑπὸ τινος ἄλλου δικαίως τιμωρεῖται ὅτι ἢ αὐτὸς ἐπανορθοῦται ἢ εἰς τοὺς ἄλλους χρησιμεύει» ὡς παραδειγμα, ἵνα οἱ ἄλλοι βλέποντες αὐτὸν πά- ροχοντα, ὑπὸ τοῦ φόβου ἐπανορθῶνται. Ὅσοι δὲ «λαμβάνουσι τὸ εὐτύχημα νὰ τιμωρῶνται ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι οἱ διαπραξάντες ἰά- ρημα ἀμαρτήματα (οὐδὲν ἴσχυμα ἀμαρτωσιν). Δαμι- ρθάνουσι δὲ τὸ εὐτύχημα τοῦτο διὰ τῆς λύπης καὶ πταῦ πόνου εἰς τοῦτον καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, διότι «κατ' ἄλλον τρόπον δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀπαλλαγῇ ἡ τις τῆς ἀδικίας. Ὅσοι ὅμως ἤμαρτον ἀνιάτα, ἐκ τοῦτων λαμβάνονται τὰ παραδείγματα, αὐτοὶ ὅ- μως οὐδεμίαν ἀρβούναι ἐκ τούτων ἀφέλειαν διότι «εἶναι ἀνιάτοι οἱ ἄλλοι ὅμως ἀφελοῦνται βλέποντες «ὅτι οὗτοι διὰ τὰ ἀμαρτήματα τῶν ὑπομένουσιν κατανύσσονται ὡς παραδείγματα ἐκεῖ εἰς τὸν ἕδην.»

Καὶ τοι δὲ ὁ μῦθος οὗτος συνάδει πρὸς τὸ κύ- ριον ἐμπεριεχόμενον τοῦ προλαβόντος, διαφέρει ὅ- μως ὡς πρὸς τινὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα. Οὗτω π. χ. ἐνθ' ἐκεῖ ἀπαντες οἱ μὴ φιλόσοφοι συγκατατάτ- τονται μετὰ πᾶν φαύλων, ἐνταῦθα ἀπανταίως οἱ ὁσίως βιώσαντες οἰκίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐνθ' αὐτὰ πάντα εἰσι περικαλλέστερα καὶ θεώ- τερα· οἱ δὲ φιλόσοφοι ὡς ἐν κρηθρῷ ἐν τέλει τοῦ μύθου μνημονεύονται ὡς μεταβαίνοντες εἰς οὐρανούς, εἶτι λαμπροτέρως τούτων, ἢν ἡ καλλοῦν ὑπερβάλλει πᾶσαν περιγραφὴν καὶ ἐξιστόρησιν. Διὰ τῶν τοιού- των δὲ οἰκίσεων ὑψαινέττεται τοὺς ἀστέρας τοὺς εἶτι ἀνώτερον τῆς γῆς ὑπερκειμένους, οἷτινες ἐν τῷ φαίδρῳ προσδιωρίσθησαν διὰ τὴν εἶτι θειοτέραν κα- τάστασιν τῶν προὔπαρχουσῶν ψυχῶν. Ἴνα δὲ προσ- εγγίση καὶ τὰς ἄλλας τὰς οὐσίας διελευσάσας τὸν βίον εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην, ὑπολέγει ὅτι ἡ ἐπι- φάνεια τῆς γῆς προέχει εἰς τὸν αἰθέρα, ὅστις περικυ- κλοῖ καὶ τοὺς ἀστέρας κατὰ τὴν Πλατωνικὴν θεωρίαν ἀντὶ τοῦ περιφέροντος ἡμᾶς ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος.

Καθόλου δὲ ὅτι εἰς τὴν μυθικὴν ταύτην περιγρα- φὴν ἀναμιγνύεται τὸ σπουδαῖον μετὰ τοῦ ἀστειοῦ, τὸ ἀληθὲς μετὰ τοῦ ψευδοῦς, καὶ ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ μετὰ σπουδαιότητος ἐκπερόμενα ἔχονται μόνον ἀ- πλῆς πιθανότητος, τοῦτο ἐπανειλημμένως ὁ Πλά- των διαβεβαίει, ὥστε οἱ ἐπικρίνοντες αὐτὸν ὡς δαισι- δαίμονα ἢ κατενόουν τὸν τρόπον τῆς χρήσεως καὶ τὸν σκοπὸν τῶν Πλατωνικῶν μύθων, ἴσως δὲν θά- αὐ- τοςχεδίαζον κατ' αὐτοῦ μετὰ πάλλης τῆς ἰταμότητος.

Πρὸς συμπλήρωσιν δὲ τῆς παρουσίας Πλατωνικῆς μελέτης ἐν τῷ μόνον εἰσέτι ὑπολείπεται χρῆζον ἐρ- μηνείας καὶ διασαφήσεως. Ὅτι μὲν ὁ Πλάτων προ- ευηγγελίσαστο τὴν τῆς ψυχῆς ἀθανασίαν οὐχὶ κατὰ τοὺς πανθεϊστέας καὶ τοὺς ὑλόφρονες, ἀλλὰ κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἔνοιαν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἦτι τὴν ἀθανασίαν τοῦ προσώπου, τοῦ ἐγώ, εἰς ὃ ἐπι- φυλάττεται ἀναπόδοσις τῶν ἀγαθῶν ἢ τῶν κακῶν του πράξεων, τοῦτο σαφῶς ἐκ τῶν προεκτεθέντων ἀποδείκνυται. Ἀλλ' ἐὰν ἡ Πλατωνικὴ αὕτη θεωρίαν ἀντιστοιχίη καὶ κατὰ πάντα πρὸς τὸ περὶ ἀθανασίας χριστιανικὸν δόγμα, τοῦτο πρόκειται νὰ ἐξαιρηθῶ- σωμεν. Ὁ χριστιανισμὸς διδάσκει τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς μετὰ τῆς ἐξαναστάσεως τοῦ σώματος, ἐπο- μένως δὲ τὴν πλήρη παλινορώσιν τοῦ ὅλου ἀνθρώ- που, ἦτις συνέχεται καὶ αὐτὴ πρὸς τὴν τῆς κτίσεως. «Τῆ γὰρ ματαιότητι, λέγει ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ἢ ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑπο- τάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευ- θερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν «ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Οὐδα- μὲν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστανέζει καὶ συνιδί- νει ἄχρι τοῦ νῦν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν «ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ «ἐν ἑαυτοῖς στεναζόμεν, ὑποθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι πτῆν ὑπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν.» (Κερ. Β', πρὸς Ρωμ.) Ἀλλ' ὁ Πλάτων βεβαίως στερούμενος τοῦ φωτὸς τῆς θείας ἀποκαλύψεως ἔχει μὲν τὸ προ- αἰσθημα οὐχὶ δὲ καὶ τὴν διαυγῆ συνείδησιν, ὅτι ἡ ἀ- ληθὴς ἀθανασία συνίσταται εἰς τὴν ἐκ δευτέρου ἔ- νωσιν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος. Ὅθεν καὶ ἀμφι- ταλαντεύεται μετὰ τῶν ἀντιθέτων λογισμῶν, μετὰ τῶ ἀντιθέτων τάσεων, τῆς μὲν ἀσκητικῆς, τῆς δὲ αἰσθη- ματικῆς· διότι ἀπ' ἐνὸς μὲν θεωρῶν τὴν ἰδέαν ὡς ἀν- τίθετον πρὸς τὴν αἰσθητικὴν πραγματικότητα, τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ σῶμα, ἀνευρίσκει τὸν προορισμὸν τοῦ φιλοσόφου εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ πνεύματος ἀπὸ τῆς γήϊνης ὑπάρξεως, εἰς τὴν ἐποπτείαν τοῦ ἀπολύτου ὄντος, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἐκλαμβάνων τὴν αἰσθητικὴν ἐμ- φάνειαν, τὸν ὄρατὸν κόσμον ὡς ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, ἐκλαμβάνει τὸ αἰσθητὸν ὡς ἐκτύπωμα ἢ ὁμοίωμα τῆς ἰδέας, ἐπρὸς δὲ καὶ τὸ σωματικὸν κάλλος ὡς ἀν- τικείμενον ἕξιον ἐνθέου ἔρωτος, (ὡς εἶδομεν ἐν τῷ Συμποσίῳ) ἢ τὴν ἡδονὴν μετὰ τῆς φρονήσεως ὡς ἀ- παραίτητον στοιχεῖον τοῦ ἀροστέτου ἀγαθοῦ τῆς τε- λείας εὐδαιμονίας (Φιλ. Β'). Πρὸς τοῦ λοιπὸν τὸ ἄ- λον τῆς ψυχῆς ὡς τὸ ἐγγύθιον τῆς ἀθανασίας καὶ τὸν θάνατον ὡς τὸν χωρισμὸν τοῦ πνεύματος ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλὰ συνάμα διὰ τῆς εἰκόνης τοῦ ὑφάντου, ἢν χρῆται ὁ Κέβης καὶ παραδέχεται ὁ Σωκράτης, ὑπονοεῖ ὅτι οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἐξυφαίνει τὸ σῶμα τῆς, ὅθεν εἰκάζεται ὅτι κατὰ τὴν μέλλουσαν ἔλ-

λαμψὴν τὴν ἔχει νὰ ἐξυφαίνῃ σώμα ἀνάλογον. Πρὸς δε, ἀποκαλεῖ τὴν ψυχὴν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς τε- λευταίας ἀποδείξεως, ζωτικὴν ἀρχὴν, σωματοποιὸν δύναιον, ἐπομένως δὲ ὑπερφάνει, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἄλ- λῳ κόσμῳ καθὼ τοιαύτη δὲν δύναται νὰ ἴσται πάντῃ ἀσώματος, ἐντεῦθεν ἄρα ἐξηγεῖται ἡ ἀνωτέρω πα- ρατηρηθεῖσα ἀντίφασις ὅτι ὁ φιλόσοφος ὀφείλει νὰ ἐπιτεύδῃ τὴν ἀπολύτρωσιν ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ ὅμως εἶναι ἀθέμιτον ν' ἀραιώσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὕλικὴν ὑπαρξίν, ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται διὰ τὸ Πλάτων παραδέχεται εἰ καὶ μετὰ τινος περιορισμοῦ τὴν περὶ μετεσωματώσεως Πυθαγόρειον διδασκαλίαν, ἐφ' ἧσον αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ὅπως ἀπονεύσῃ τὴν ἀθανα- σίαν εἰς τὸ σύνολον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἐντεῦθεν δὲ τέλος πάντων ἐξηγεῖται διὰ τὸ Πλάτων ἀπο- φάνεται ὅτι ὁ ἐν ἀπορήτοις λεγόμενος λόγος περὶ τοῦ σώματος, καθὼ θεσμοπληρῶν τῆς ψυχῆς, εἶναι σκοτεινὸς καὶ δύσκολος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μέλλουσα τῆς ψυχῆς ἀποκατάστασις κυρίως δὲν εἶναι ἕλλο τι εἰ- μὴ ἠθικὴ τις τελειοποίησις ἦτις συνίσταται, κατὰ τὴν ἀσαφῆ καὶ ἀόριστον δοξασίαν τοῦ Πλάτωνος, εἰς τινὰ κάθαρσιν καὶ ἐλλαμψὴν τῆς τε ψυχῆς τοῦ καὶ τοῦ σώματος, συνεπτυγμένως ἔπεται ὅτι πρὸς ταύτην ἀντιστοιχεῖ καὶ τις ὑψηλοτέρα καὶ καθαρῶ- τέρα κατάστασις τῆς φύσεως· διότι ἐὰν ἀπ' ἐνὸς μὲν ἡ κτίσις μέλλῃ νὰ ἴσται ἡ πραγματικώσις τῆς θείας ἰδέας, ἀπ' ἑτέρου ὅμως ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτῆς κατα- στάσει ἐγκυκαί ὁ θάνατος, τὸ ἀντίθετον τῆς ἰδέας, ἀλλῶς ὁ νοῦς δὲν δύναται νὰ λύσῃ τὴν σύγχροσιν ταύτην εἰμὴ ὑποθέτων γῆν καὶ κινήν καὶ οὐρανὸν καὶ κινήν, ἦτοι τὴν ἀναπλήρωσιν τῆς παρουσίας κτίσεως δι' ἄλ- λης προσδοκωμένης καθαρῶτερας καὶ ἐντελεστερας.

Τοιοῦτον λοιπὸν εἶναι τὸ ἐμπεριεχόμενον τοῦ Φαί- δρου, ἔπερ ὑψηλῆς νοῦς τῆς ἀρχαιότητος ἐκλη- ροδότηται ὡς εἰς αἰ κτήμα εἰς τὰς ἐπερχομένας γε- νεάς, διαγράφας τὰ ἔρια πέραν τῶν ὁπίων δὲν δύνα- ται νὰ προχωρήσῃ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, ἐνεργοῦσα καὶ ἐκρυτὴν ἄνω τῆς συνδρομῆς ὑπερτέρας τινος δυνά- μειας. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς οἱ νῦν ζῶντες ὑπὸ τὴν εὐμενῆ ἐπιβροίαν ἄλλου πολλῷ ὑπερέτερου θρησκευματος ὑ- περέδωμεν τὰ διαγραφέντα ταῦτα ἔρια, ἐὰν ἡμεῖς, ἐκτὸς τῆς φιλοσοφικῆς πληροφορίας, ἐκτὸς τῆς διὰ τοῦ λόγου ἀποδείξεως, προσάπεκτῆσάμεν καὶ ἄλλην θετικωτέραν βεβαιότητα περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα οὐχὶ τῶν ἀνθρωπίνων γνώ- σεων, ἀλλ' αὐτῆς τῆς θείας χάριτος, στηριζόμεν τὴν ἡμετέραν ἐνεργείαν διὰ τῆς τῶν εὐαγγελικῶν ἀλη- θειῶν ἀποκαλύψεως καὶ διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ ἐν ἡμῖν οἰκοῦντος ζωοποιοῦ πνεύματος.

Ἐὰν δὲ τέλος πάντων προταθῇ καὶ τὸ ζήτημα τίς ἡ σχέση τοῦ Διαλόγου τούτου πρὸς τὸ Συμπό- σιον, περὶ οὗ διεπραγματεύθημεν ἐν τῇ προλαβούσῃ

ἡμῶν μελέτῃ, ἀπαντῶμεν ὅτι ἐὰν ἡ ἀθανασία ἀπο- τελῇ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς, ἐὰν ἡ ἀ- θανασία ἴσται ἀναγκασία ἀπόβροια τῆς ἀεθῆου ζωτι- κῆς τῆς δυνάμεως, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ χρονολογη- ται ἀρχομένη ἀπ' ἧς στιγμῆς ἡ ψυχὴ ἀπαλλάττεται τοῦ σώματος μεταβαίνουσα εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ἐκδηλοῦται καὶ γὰ ἐξωτερικώσηται καὶ κατὰ τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν τῆς καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ αἰσθητικῷ τούτῳ κόσμῳ ὑπαρξίν τῆς, ἀπα- θανατικῶμενης καὶ αὐτῆς τῆς κυρίως ὀνητῆς καὶ σωματικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Καὶ πρῶτον ἡ γῆϊνη αὕτη ἀθανασία, ἡ ἀθανασία αὕτη τοῦ θνητοῦ, ἀποτελουμένη διὰ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς γενέσεως, εἶ- ναι τὸ καθ' αὐτὸ ἀντικείμενον τοῦ Συμποσίου.

Ἀλλ' ἵνα ἡ ἀρετὴ καὶ ὀλοτελής ἀνάγκη νὰ ἴσται ἄκριτος, οὐ μόνον ἀτελειότητα ἀλλὰ καὶ ἀναρχος πληροῦσα ἐκτὸς τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ μέλλοντος καὶ αὐτὸ τὸ παρελθόν, ἢ ἐν ἄλλοις ῥήμασιν ἀνάγκη ἡ ψυχὴ νὰ προὔπαρχῃ καὶ πρὸ τῆς σωματικῆς ἐμ- φανείας τῆς· αὕτη δὲ εἶναι ἡ κυρία τοῦ Φαίδρου ὑ- πόθεσις. Ὅθεν οἱ τρεῖς οὗτοι Πλατωνικοὶ διάλογοι, τὸ Συμπόσιον, ὁ Φαίδρος, καὶ ὁ Φαίδρος, συναπαρτί- ζουσι τριλογίαν τινὰ, κοινὸν μὲν ἀντικείμενον ἔχον- τες τὴν περὶ ψυχῆς θεωρίαν, ἀπ' ἀλλήλων δὲ δια- κοινόμενοι καθ' ἕσπον ἐν μὲν τῷ πρώτῳ κυρίως ἐξετά- ζεται ἡ ἐν τῷ ὄρατῷ τούτῳ κόσμῳ τῆς ψυχῆς ὑπαρξίς, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἢ μετὰ θάνατον, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ, περὶ οὗ προσεχῶς ἐπασχοληθήσασθε, ἡ προὔπαρξις αὐτῆς ἦτοι ἡ πρὸ τῆς εἰς τὸν ἐγκόσμιον τοῦτον βίον εἰσελεύσεως ἀρχέγονος αὐτῆς κατὰστασις (1).

Ἐν Κερζαλληνίᾳ κατὰ Φεβρουάριον 1867.

II GENESIS THY ΓΛΩΣΣΗΣ
KATA TON
ΣΑΛΙΣ ΛΕΒΕΝΦΕΛΔ
(Schleifs von Löwenfeld.)

Πᾶς γλῶσσης ἔχει ἐν τῷ παρῶντι αὐ- τὴν ἰδέαν τὴν χρησιμότητά του καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ ἀληθῆ αὐτῶς εἶδιν.
(S. Grimm.)

Ἡ γλῶσσα, ὅπως αὕτη πρὸ ἀμνημονεύτων αἰώ- νων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁμιλεῖτο, εἶχε τέχνη τις ὑπὸ τῶν γονέων τοῖς τέκνοις διδασκωμένη ὅταν λ. χ. ἡ μήτηρ παρουσιάζουσα πρὸς τὸν παῖδα τὸν πατέρα, καὶ δεικνύσα αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς προφέρει τὴν λέ- ξιν «πατὴρ» πατὴρ καλεῖ τούτον καὶ ὁ παῖς ὅταν

(1) Ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ὡς κυριωτέρον βοήθημα ἐλήφθη τὸ σύγγραμμα τοῦ Dr. Franz Susenilli ἐπιγραφόμενον Die Genetische Entwicklung der Platonischen Philosophie.

αὐθις τῷ ἐμφανισθῆ ἢ ὅταν δώσωμεν εἰς τὸν παῖδα ὕδωρ διὰ τὴν πίη, ἢ ζάχαριν διὰ τὴν φάγη καὶ ἐν ταύτῃ προσφέρωμεν τὰς λέξεις ὕδωρ καὶ ζάχαριν, ὁ παῖς, διψῶν πάλιν, ζητεῖ ὕδωρ, καὶ ἐπιθυμῶν γλυκύ τι, ζάχαριν ἔαν ἐγγειρίζων τις τὸ ὕδωρ ἤθελε προσφέρει τὴν λέξιν « aqua » ἤθελε φωνήσῃ καὶ ὁ παῖς διψῶν. Ἡ παραγωγή λοιπὸν τῶν φωνῶν τούτων, ἐξ ὧν συνίσταται λέξις τις, εἶναι μίμησις, δυναμένη νὰ ἐπιτευχθῆ καὶ παρὰ τισιν τῶν πετηνῶν, ψιττακῶν, ψαρὶ κλπ. διὰ συνεχῶς πρότερον ἐπανειλημμένων φωνῶν. Ἀλλ' ἡ χορηγία τῶν φωνῶν τούτων, πρὸς ἐκφρασιν τοῦ διὰ τῆς ἐξηγηθείσης λέξεως εἰς τὸν παῖδα δηλωθέντος εἶναι ἀδύνατος εἰς τὸ ζῶον. Ὁ ἀνθρώπινος παῖς συνδέει τῷ προφερθέντι ὀνόματι τὴν ἰδέαν τοῦ αὐτῷ δηλωθέντος· σκέπτεται δηλ. ὅταν καλῆ « ὕδωρ » εἰς τὴν βευστότητα τὴν ἀποσπενδύσαν τὴν δίψαν του, καὶ ἐκφράζει διὰ τῶν ἐξαγομένων φωνῶν τὴν ἔννοιάν του, ὡς ἐνταῦθα π. χ. τὴν ἐπιθυμίαν του δι' ὕδωρ, ὅτι δηλ. ἐπιθυμῶ νὰ ἔχη ὕδωρ. Τὸ νοεῖν λοιπὸν διακρίνει τὸν ἀνθρώπου τοῦ ζῶου, καὶ ἀναπτύσσει ἐν αὐτῷ τὴν ἰκανότητα τοῦ ὁμιλεῖν, τοῦ χρῆσθαι τοῖς φωνητικαῖς τοῦ ὄργανοις, ἅτινα, καὶ τοὶ εἰς κατώτερον βαθμὸν, κέκτηνται ὅμως καὶ τὰ ἀνώτερα εἶδη τῶν ζῴων (1), ἀδυνατοῦντα νὰ ὁμιλήσωσιν ὡς μὴ δυνάμενα νὰ σκεφθῶσιν. Αἱ τοῦ ζῴου φωναί, ὡς καὶ ἐν γένει αἱ πράξεις, τοῦ εἶναι ἄμεσοι τῶν αἰσθησῶν του ἀντιλήψεις ἐπιθυμίας καὶ ἀλγους, ἀγωνίας καὶ φόβου, καὶ τῆς μεγάλης ἀνάγκης τῆς τροφῆς. Τὸ ζῶον ἀναγνωρίζει τὸ εἶδος τῶν σωματίων, ὧν ποτε ἠδέως ἐγεύσατο, καὶ ἐσθίει μὲν ταῦτα πρὸς κατάπαισιν τῆς πείνης του, ἀρτίζει δὲ κατὰ μέρος, ὅσα ἐν προτέρῳ ἀποπείρα δὲν τῷ ἐνοστικῶν ἴσθαι παρατηρεῖ τὴν θέσιν ἐν ᾗ εὔρε τὴν τροφήν του, ὡς καὶ τὴν θέσιν τῆς ἀναπνοῆς του, καὶ ἀνιερῖσκει ταύτην μετὰ θυμωσίας ἀκριβείας. Στιγμικῶς τις ὅμως μεταβολὴ τοῦ ἀναπνοστήριου του λαβοῦσα χώραν ἀπὸ τῆς τελευταίας του διαμονῆς καλοῦσι τοῦτο διὰ τὴν ἀνεύρη. Ἡ δάμαλις δὲν πορεύεται ἀφ' ἐκουστῆς ὡς ἄλλοτε εἰς τὸν σικόν, εἰς ὅν προσετέθη νέα τις θύρα ἀπὸ τῆς τελευταίας τῆς ἐξόδου, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἰσαχθῆ. Τὸ ἀγρίον ζῶον δὲν φοβεῖται τὸν κυνηγὸν ἀκινήτου, ἀλλὰ διέγερται πρὸ αὐτοῦ καὶ βόσκει, καὶ ἀποδεδράσκει τότε, ὅταν οὗτος φανερὰ κινήσῃ.

(1) Τὴν ἐκμάθησιν τῆς προφορᾶς λέξων ὑπὸ τινων πετηνῶν καθὼς καὶ τὸ ἔδειξεν ὁ Γρίμ (Grimm) βασίζετο εἰς τὸ ὄρθιον σχῆμα τοῦ λαμποῦ τῶν πετηνῶν, καθὼς καὶ ἡ ἐνέσθησις τῶν λέξεων ἐξαρτῆται, κατ' ἀετὸν, ὁμοιωδῶς ἐκ τῆς ἐσθίας στάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ δύναται νὰ ἐκφέρῃ ἡσυχῶς καὶ σαφῶς ἐκαστὴν φωνήν, τοῦ ὅπερ ἐν τοῖς τετραπόδοις εἶναι πολλὰ δύσκολον. Κατ' ἐμὴν ὅμως γνώμην ἠδύναται ὁ ἀνθρώπος καὶ εἰς ὀριζόντιου θέσιν νὰ ὁμιλῆ, καὶ ὅτι ἡ ἐσθία στάσις διατηρεῖται μάλλον τὸ ἔδειξεν ἡ τὸ ὁμιλεῖν.

ὅταν ὁ ἀνεμὸς φέρῃ τὴν ὄσμήν τοῦτου ὡς σαρκοφάγου. Ὁ Κύων φοβεῖται τὸ ἀνακλίντρον, ἐφ' οὗ ἡσυχάζων ἔλαβε πληγὰς παρὰ τοῦ κυρίου του, ἢ ἀναπαυόμενος· πάλιν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρον φοβεῖται τὸν κύριόν του, εὐθὺς ἀφ' ἀκούσῃ ἢ ἴδῃ ὅτι ἐρχεται, διότι ἔνεκα τούτου ἔλαβε πληγὰς. Ἐκεῖ τὸ ἀνακλίντρον ἐνετυπώθη εἰς τὸν κύνα κατὰ τὴν λήψιν τῶν πληγῶν ὡς φοβερὰ τις εἰκόνα, ἐνταῦθα ὁ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρον τύπτειν κύριος. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἐξέσυσθαι ὁ κύων τὸ ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρον κεῖσθαι, ἐν τῇ δευτέρῃ οὐχί. Τὸ ζῶον λοιπὸν δύναται νὰ διατηρήσῃ τὰς συλληφθεῖσας αἰσθητικὰς ἐντυπώσεις, ἔχει, ὡς λέγουσι, μνήμην, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ σκεφθῆ, οὐδεμίαν ἔχει διάνοιαν. Τὸ περιεχόμενον τῆς μνήμης του εἶναι πληθὺς τις μορφῶν, διοχτευσμένων εἰς τὸν μυελόν του ἔξωθεν διὰ τῶν αἰσθητικῶν νεύρων. Τὸ ζῶον λοιπὸν δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ ἐνδομύχως, ἐν τῷ πνεύματί του τὰς ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου ἐγγραφθεῖσας αὐτῷ μορφὰς ἐκάστου ἀρεστοῦ στοιχείου, οὔτε νὰ παρρηστήσῃ τὴν εἰκόνα οἰουδὴποτε, ὅπερ ἄλλοτε εἶδεν, ἀλλ' ἔχει ἰδέαν τινὰ ἀντικειμένου τινός, ὅταν πάλιν τῷ ἐμφανισθῆ διαγιγνώσκει πάλιν τὸ πρότερον ὄφθην ἀντικείμενον οὐχί ὡς τι μὴ πρότερον ὄφθην, ἀλλ' ὡς τι πρότερον ἦδη ὄφθην.

Ἀντικείμενόν τι μετ' ὅλων τῶν ἐν προτέρῳ θεωρήξαι εἰς τὰς αἰσθήσεις του ἐμφανισθέντων ἐρχεται τότε πάλιν ἐν ἀναμνηστικῇ παραστάσει εἰς μνήμην τοῦ ζῴου, ὅταν τοῦτο παρουσιάζηται αὐτῷ ἐπανειλημμένως. Τὸ συλλαμβάνειν ὅμως οἰκοθεν ἰδέαν τινός, τὸ ἐν διανοίᾳ τι παριστάνει, ἢ ἐν πνεύματι εἰκόνα τινός ποιεῖσθαι ὀνομάζεται σκέπτεσθαι. Ὁ ἀνθρώπος σκέπτεται ὅταν καὶ διότι ἀντιλαμβάνεται τινος. Τὸ ζῶον ὅμως δὲν δύναται νὰ σκεφθῆ, διότι οὐδεμίαν δύναται νὰ συλλάβῃ ἰδέαν, καὶ ἐπομένως δὲν δύναται ἐπίσης νὰ καταδείξῃ τοιαύτην εἰς τὸν ἔξω κόσμον. Ὁ ἀνθρώπος δύναται νὰ δημιουργήσῃ, διὰ τοῦ νοός του εἰκόνα τινὰ καὶ τὴν παραστήσῃ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν, ἢ ἀκουστὴν διὰ τῶν ὠτῶν ἢ ἔρατὴν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Χαράσσει τὴν εἰκόνα δένδρου ἐν τῇ ἄμμῳ, ὅπερ τὸ ζῶον ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ ἢ πλαστικῶς παριστῆσαι τι ἔχον μορφήν· αἱ ἐπὶ τῆς ἄμμου ἢ ἐπὶ τοῦ χάρτου γραμμαὶ πρέπει μὲν νὰ παριστῶσι τὸ δένδρον, καὶ τὸ πρῶτον ἰδέαν τοῦ ζῴου λέοντος, ἀλλ' οὔτε τὸς σηματοῦμένον δένδρον εἶναι τὸ ἀληθὲς δένδρον, οὔτε τὸ πρῶτον ἐνός λέοντος ὁ ἀληθὲς λέων. Τὰ διάγραμμα καὶ τὸ πρῶτον εἶναι μόνον ἢ αἰσθητικῶς καταστάσα ἐντύπωσις τοῦ ἀνθρώπου (1) περὶ ἐνός δένδρου ἢ περὶ ἐνός

(1) Τὰ ἰδέαν τινὰ ὁρατὴν ποιεῖν δι' εἰκονογραφίας, καὶ τὸ ἐκδηλοῦν τὰς ἐννοίας δι' εἰκόνας ἢ τοῦ ἄρχῃ τῆς γραφῆς. Ἡ ἀρχαιστάτη γραφὴ, ἡ ἱερογλυφικὴ τῶν Αἰγυπτίων, συνίσταται

λέοντος. Ἐὰν προϋποθέσωμεν ὅτι τὸ διάγραμμα ἢ ἡ κεχρωματισμένη εἰκὼν ἐνός δένδρου ἢ τὸ πρῶτον ἐνός λέοντος εἶναι πολὺ φυσικὰ, ὡς θελήσῃ τὸ ζῶον νὰ φάγη ἐκ τοῦ ἐξωγραφισμένου δένδρου ἢ θὰ φύγῃ ἐκ τῆς εἰκόνας τοῦ λέοντος, ἐνθὺς ὁ ἀνθρώπος ἀναγνωρίζει ἀμφοτέρω ὡς εἰκόνας, ἐξ ὧν ἡ μὲν παρίστανει δένδρον ἢ δὲ λέοντα. Ἀλλ' οὐχὶ μόνον διὰ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ πλησίον του κέκτηται ὁ ἀνθρώπος τὴν ἰκανότητα νὰ κατασκευάσῃ διὰ τῆς πνευματικῆς του φαντασίας εἰκόνα τινὰ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ οὖς τοῦ ἰδίου. Δυνάμει τῶν φωνητικῶν του ὀργάνων παράγει φωνὰς ἁπλᾶς καὶ συνθέτους, δηλ. λέξεις φανεράν ποιοῦσας τὴν εἰκόνα τῶν ἰδεῶν του. Ἡ λέξις εἶναι εἰκόνα τις φθογγώδης, δι' ἣς ὁ ἀνθρώπος ἀνακοινεῖ εἰς τὸν πλησίον του τὰς σκέψεις του, εἶναι εἰκόνα τις ἐννοιαῶν διαγραφωμένων ἐν τῷ ἀέρι, τιθεμένων εἰς κίνησιν διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, καὶ ἀποδιδόμενα κατὰ διαφόρους εὐθύνσεις. Ἡ ἀντικειμενικὴ διαφορὰ τόνου καὶ φωνῆς μοῖ φαίνεται ὅτι συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι δηλ. ἐν τοῖς τόνοις ὁ ἀὴρ ἀπωθεῖται ἐκ τοῦ ἀερίου, καὶ τοὶ ἄλλοτε εἰς λεπτὰ ἄλλοτε εἰς πυκνὰ στρώματα, ὅτε μὲν μὲ ταχυτέρας καὶ στενωτέρας ὅτε δὲ μὲ βραδυτέρας καὶ πλατυτέρας δονήσεις, ἀλλ' ἐν τούτοις πάντοτε ἐν μονοτόνῳ καὶ εὐθείᾳ εὐθύνσει, ἐνθὺς ἐν ταῖς λέξεσιν εἰς τὸ ἀερίωδες ρεῦμα τοῦ τόνου παράγεται μία κατὰ τὸν φθόγγον διάφορος καμπύλη, ὡς ἐλικοειδῆς ἢ κυκοτερῆς τις διεύθυνσις, ὡς τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ εἰς ἐλαστικὸν τι σῶμα προσπίπτοντος ρεύματος τοῦ ἀέρος ἤθελεν εἰσθαι ἐν μὲν τοῖς ἁπλοῖς τόνοις τίς μάλλον ἢ ἦττον βαθὺ εἰσχωροῦσα κυκλοτερῆς μορφή, ἐν δὲ ταῖς φωναῖς γωνιωδῆς τις π. χ. κούλη τις ἀστεροειδῆς. Ἡ τοιαύτη διὰ τῆς προφερθείσης λέξεως ἐν τῷ ἀέρι παραχθεῖσα τῆς κινήσεως μορφή (ὡς μοῖ συγχωρηθῆ ἢ ἐκφρασῆ αὕτη) φθάνει ἠδὴ πρὸς τὸ ἀκουστικὸν ὄργανον τόνου τοῦ ὁμιλοῦντος, καθὼς καὶ τοῦ ἀκούοντος, καὶ παράγει, (κατὰ γὰρ τὴν ἐμὴν γνώμην) ὀδηγουμένη διὰ τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου ἐπὶ τῆς ἑνὸς ἐπιφανείας τοῦ μυελῶ τοῦ ἀκούοντος στιγμιαίαν τινὰ (φωτογράμματα ὁμοίαν) ἐντύπωσιν, οἷαν αὐτὸς ὁ ἀκούων αἰσθάνεται, ὅταν σκέπτεται τι, ὅπερ ἐκφράζει ἢ ἦδη ἀκουστικῶς λέξις.

Ἐξ εἰκόνας τῶν διαφόρων ἀντικειμένων, ἕτινα διλοῦσι τὴν ἰδέαν τοῦ ἀντικειμένου κατ' ἑαυτὸ, καὶ τὴν ἐνεργητικὴν καὶ παθητικὴν αὐτῶν σχέσιν πρὸς ἄλλα (Signa ideographica) ἢ ἀσθητικῶν τινῶν ἐννοιαῶν, ἢν παριστῶσι τὸ ἀπεικασθὲν πράγμα. (Signa ideomatica). Ἐκ τῆς καθαρῆς ταύτης εἰδογραφίας ἀνεπτύχθη ἡ ἱερογλυφικὴ γραφὴ, ἐν ᾗ εἰκόνα ἐνός πράγματος ἐπιθετὸ ἀντὶ τοῦ φθόγγου μετ' οὗ ἤρχιζε τὸ ὄνομα τοῦ πράγματος τούτου (Signa phonetica). Τὰ διαγράμματα τῶν εἰκόνας τούτων, καὶ τὰ κεκολλημένα, ἀναφαίνονται ἐν τῇ μετὰ ταῦτα ἱερατικῇ γραφῇ, καὶ ἐὰν οὐχὶ ὀδαί, αἱ πλεῖστα ὅμως γραφαὶ τοῦ κόσμου χρωστούσι τὴν γένεσίν των εἰς τοὺς Αἰγυπτίους.

Ἡ ἀκουσθεῖσα λέξις διαγίρει εἰς τὸν ἀκούοντα τὴν αὐτὴν περίτινος ἰδέαν, ἢν αὐτὸς οὗτος περὶ τούτου ἦδη ἐσχημάτισεν. Ἀλλ' ἡ ἀκουσθεῖσα λέξις δὲν ἐμποιεῖ εἰς τὸν ἀκούοντα τὴν αὐτὴν ἰδέαν, ἢν ὁ λαλῶν σχηματίζει, ὅταν οὗτος ὁμιλῇ πρὸς ἐκεῖνον εἰς ξένην αὐτῷ γλώσσαν. Ὡς ὁ ἀκούων ἐπρεπε νὰ διδαχθῆ τὴν μητρικὴν του γλώσσαν ὡς παῖς, ἀφ' οὗ πρώτον παρυσιαζέτο αὐτῷ τὸ ὑπὸ τῆς λέξεως σηματοῦμενον, οὕτω πρέπει ἐπίσης καὶ οὗτος νὰ γνωρίσῃ πρῶτον τί σημαίνει ἡ λέξις τῆς ξένης αὐτῷ γλώσσας, ὅπως σχηματίζει ἔννοιαν τινὰ, τί ἐκεῖνος τῷ ὁμιλῶντι. Πρέπει ὡς ἐδιδάχθη τὴν μητρικὴν του γλώσσαν, νὰ διδαχθῆ ἐπίσης καὶ τὴν ξένην, διὰ νὰ καταλάβῃ τί ἐλέχθη αὐτῷ διὰ τῆς τελευταίας ταύτης γλώσσας. Πρὸς τὸ μαθηθῆναι λοιπὸν ὁμιλεῖν δύο τινὰ ἀπαιτοῦνται, ἀκοῦειν καὶ σκέπτεσθαι. Ὁ ἐκ γενετῆς κωφὸς σκέπτεται ἀλλὰ δὲν ἀκοῦει, καὶ μὴ ἀκούων δὲν δύναται νὰ ὁμιλῇ, καὶ τοὶ τὰ φωνητικὰ του ὄργανα εἶναι ἐντελῶς ἀνεπτυγμένα· ὡς τὸ εἶναι καὶ ἄλλος, ἄρα κωφάλαλος. Ἐὰν κωφάλαλος τις ἤθελεν ἀποκτήσῃ τὴν ἀκοήν του, ἐντός ὀλίγου ἤθελε μάθει καὶ τὸ ὁμιλεῖν συναναστρεφόμενος ἀνθρώποις· ἐξάγει μὲν χεῖρων ἢ λυπούμενος τόνους καὶ φωνὰς, ἀλλ' ὡς μὴ ἀκούων οὐδεμίαν ἔχει τούτων συνειδήσιν.

Ὡς δὲ ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς οὐδεμίαν περὶ χρωμάτων ἰδέαν ἔχει, οὕτω καὶ ὁ ἐκ γενετῆς κωφὸς οὐδεμίαν ἐννοιαῶν τόνων καὶ φθόγγων. Ὅπως ὁ κωφάλαλος δι' ἐμφανῶν κινήσεων τῶν χειρῶν του καὶ τῶν μυῶν τοῦ προσώπου του προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν πλησίον του τὰ αἰσθητικὰ καὶ τὰς ἰδέας του, οὕτω διδάσκειται ἐπίσης ὀλίγω κατ' ὀλίγον ἐκ τῆς κινήσεως τῶν μυῶν τοῦ προσώπου τοῦ λαλοῦντος νὰ ἐννοῇ τί οὗτος διὰ τῆς πρὸς τὸν πλησίον του ὁμιλίας θέλει νὰ ἀνακοινώσῃ. Διὰ νὰ κατορθώσῃ ὅμως νὰ ὁμιλήσῃ, δὲν ἀρκεῖ μόνον τὸ δύνασθαι ἀκοῦειν, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἀληθῶς τι ἀκοῦειν. Ἐἰς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του πάντοτε ἐν τῷ σκότει ζῶν, ἤθελε συλλάβῃ τοιαύτην ἰδέαν φωτὸς καὶ χρώματος, οἷαν ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς ἐν μέσῃ μεσημβρίᾳ. Οὕτω καὶ ἐν ἐρημίᾳ ἀνατραφέν τέκνον οὐδέποτε ἤθελε κατορθώσῃ νὰ ὁμιλήσῃ, καὶ ἤθελεν εἰσθαι ὅμοιον κωφάλαλῳ μετὰ τῶν ὁμοίων του. Μάτην ἐλπίζει τις νὰ μάθῃ τὴν ἀρχικὴν γλώσσαν παρ' ἀνθρώπου ἐν παντελῇ ἐρημίᾳ ἀνατραφέντος, ὅπως ἐνίοτε ἐκολοκυσέοντό τινες. Ἡ γλώσσα ἐνός καὶ μόνου ἐν τοῖς δάσειν ἀνατραφέντος ἀνθρώπου συνίσταται ἐξ ἀπειμυμένων τῶν ἀκουστικῶν φῶνων καὶ ἤχων, π. χ. τοῦ θροῦ τῶν ὑδάτων, τοῦ πατάγου πιπτόντων λίθων, τῆς πνοῆς τοῦ ἀέρος τοῦ κρότου τῆς βροντῆς, καὶ τῆς ἠχούσης τῶν ζῴων φωνῆς, ἢ ἐκ τῶν ἐξαγομένων ὑπ' αὐτοῦ φῶνων, προερχομένων ἐκ τῶν αἰσθητικῶν ἀντιλήψεων

του, χωρίς ή φόβου και της μεγάλης ανάγκης της τροφής. Εάν υπήρχε μόνον εις άνθρωπος, ή εάν πάντες οι άνθρωποι από της γεννήσεώς των έχωρίζοντο απ' αλληλων και έχων εις διάφορα μέρη της γης, ουδείς ήθελεν υπάρχει γλώσσα. Ανάγκη λοιπόν προς επίτευξιν τούτου να υπάρχωσι δύο ή και περισσότεροι άνθρωποι συζώντες.

Όπως ή υπό του ανθρώπου μανθανομένη γλώσσα είναι το όργανον της ανακινώσεως των ιδεών του, ούτως επίσης ή πρώτη γλώσσα, ή αρχική, (ή α' αρχική, εάν παραδεχθώμεν ότι εις διάφορα της γης μέρη, ή κατά διαφόρους κειρούς πληθούς τις ανθρώπων συνέζη) έπρεπε να συνίσταται εκ τούτου, ότι δηλ. ο εις άνθρωπος προσεπάθει την ιδίαν εκουτού ιδέαν να μεταβιβάξη διά φωνών εν τω πνεύματι του έτέρου, διά να καταστή αυτόν νοητός. Τα τέκνα μας μανθάνουσιν εύθως υπό των παιδαγωγών των να μεταχειρίζονται δι' ώρισμένας ιδέας ώρισμένας λέξεις ή σειράν τινα λέξεων. Αλλά δεν είναι και καταληπτόν, ότι οι πρώτοι ή οι κατά πρώτον μανθάνοντες να διμιλθώσιν άνθρωποι προέφερον εύθως λέξεις, οίαις άνευρίσκωμεν εν ταις γραφομέναις γλώσσαις των διαφόρων καταδυσάντων και των εισέτι ήδη υπαρχόντων θνών, πρέπει — και προς τας άπλεις συλλαβάς, τας άποτελούσας τας ρίζας των λέξεων εν διαφόροις γλώσσαις άφορώντες, — να παραδεχθώμεν πολύ περισσότερον, ότι το αρχήθεν διμιλθόν συνίστατο εν άπλαις φωναίς, άς οι άνθρωποι προέφερον μετά τας έξωτερικώς επί των αισθήσεών των έντυπώσεις. Τοιαύται λοιπόν φωναί ήδύναντο να ήναι ή εκφράσεις του πάθους των, της έκπληξεως, του φόβου, της χαρής και λύπης, αγάπης και μίσους εύπραγίας και δυστυχίας, ή έκδηλώσεις της ανθρώπινης βουλήσεως του λαμβάνειν, του σφετερίζεσθαι τι, ή του άμύνεσθαι, του άποκρούειν τι. — Το άκούειν τας διαφόρους ταύτας κατ' όλιγον αυξανούσας των αισθημάτων και της βουλήσεως φωνάς παρέχει τω άκούοντι την πνευματικήν εικόνα εκείνου, υπερ ήθελήσεν ή ήσθάνθη ο διμιλθών, άναμφιβόλως κατά τούτον τον τρόπον, ότι δηλ. εκείνος ήτο αυτόπτης του εν τω έξωτερικώ κόσμω συμβεβηκότος, του έκθλιψέντος εκ τούτου τον αισθηματικών φθόγγον ή της πράξεως της τελεσθείσης υπό τούτου κατά την προφοράν ή άμείσεως μετά ταύτην, δηλ. μετά την έκδήλωσιν της βουλήσεώς του. Ο άκούων θά μεταχειρισθί π. χ. τον αισθηματικών φθόγγον, τον υπό του έτέρου ανθρώπου προφερόμενον, όταν ούτος βλέπη τον ήλιον τους άστέρους ή την θάλασσαν, άπομιμούμενος αυτόν διά την έννοιαν του όρθν, θά πρόφρησθί τον αυτόν φθόγγον, θέλων να καταστήσθί προσεκτικόν τρίτον τινά, ότι αυτός βλέπει τι, ή επί του αντικειμένου, υπερ βλέπει. Εν τή τελευταία περιπτώσει ο άκούων διά να

γείνη καταληπτός εις τρίτον τινά, καλεί το όρθν αντικείμενον προφέρων τον αυτόν υπό του πρώτου προφερόντα φθόγγον, όταν ούτος κατά πρώτον τυχαίως ειδε το αυτό αντικείμενον ή άλλο παρόμοιον. Μία τρίτη περίπτωση είναι έτι δυνατή, ότι δηλ. ο άκούων καλεί τον λαλούντα αυτόν διά του φθόγγου, εν ούτος βλέπων τι έξέφερον (1). Δεν είναι όμως άνάγκη, ώστε εις και ο αυτός άνθρωπος ή οι διάφοροι άνθρωποι δι' ιδέαν τινά να μεταχειρισθώσι πάντοτε ένα και τον αυτόν φθόγγον. Δύναται εν έκνευλημέναις αιτίαις προς έξέφερον των αισθημάτων και της βουλήσεως να προφέρωσι διαφόρους φωνάς. Προς τούτο ως άπόδειξις δύναται να χρησημώτη ή περίστασις, ότι άληθώς εν μιξ και τή αυτή γλώσση διάφοροι λέξεων ρίζαι διά μίαν και την αυτήν ιδέαν εύρηται, π. χ. εν τή Σανσκριτική διχ την λέξιν *λέγειν*. Αλλά εξ άλλου δεν δύναται επίσης να άποδοθί εις άπλην τύχην, ότι δι' ώρισμένην τινα ιδέαν ή έννοιαν εις οίονδήςποτε φθόγγος, άδιάφορον τις, προσφέρθη υπό του ανθρώπου. Ούτε δύναται τις επίσης να παραδεχθί ότι μέγας αριθμός ανθρώπων συνεφώνησε να θέσθί δι' ώρισμένην τινά ιδέαν ώρισμένην λέξιν, τουθ' όπερ μία μετά ταύτα βαθμιαία άναπτύξεως της κοινωνίας ήθελε πράξει, ως π. χ. άπόφασις τις έταιρίας τινός ήδύνατο να άπνεύμη ώρισμένον τι όνομα εις νέαν τινά οδόν ή εις νέον τι πλοϊον, ή νέαν τινά όνομασίαν εις μίαν νέαν άνακάλυψιν. Πρέπει το άίτιον να έγκηται εν αυτή τή ανθρώπινη φύσει, διά τί οι άνθρωποι έδωκαν άλλην φωνής έκφρασιν εις το αίσθημα της χαρής ή εις το αίσθημα της λύπης, διά τί διά την κοινήν ιδέαν του λαμβάνειν μεταχειρίζονται άλλας λέξεις, ή διά την του διδόναι και τιθέναι. Το αίτιον δε, κατά την γνώμην μου, κείται εν αυτώ τω ιδιόζοντι οργανισμώ των φωνητικών οργάνων.

Το λαλείν είναι ένεργεια οργάνων τινων του ανθρώπινου σώματος, ως και το ίέναι και εργάζεσθαι διά των κάτω και άνω άκρων, προκαλούμενον διά της έλευθεράς βουλήσεως εν ύγιει και έγρηγορία καταστάσει, ή διά της έξεγέρσεως των βουλητικών οργάνων, της ύπολεύκου έπιφανείας του έγχεφάλου, διά τινος επί τούτων ένεργούσης αιτίας, — π. χ. διά συμφορήσεως αίματος εν καταστάσει ύπνου —

(1) Ούτω πιθανόν είναι, ότι *sohen* (δέρν) *soone* (ήλιος) και *soip* ήρπαιουσι την γένεσιν των εις εν και το αυτό αισθηματικών έπισημήματα, δηλ. εις το σριστικόν *σι!* ή *σι!* ή *ss!* αίτις ο άκούων την φωνήν του καθιστάντος αυτόν προσεκτικόν επί του ήλιου άνήνεγκεν ου μόνον εις την ήραξιν του όρθν, αλλά και εις το αντικείμενον τούτου, και εις την παρουσίαν αυτού του βλέποντος. Επίσης εν τή έγρηγορία μία και ή αυτή εικών ήτ' ήν σημαίνει το αντικείμενον, ότε δι' την επί του αντικειμένου άναφερομένην ήραξιν, π. χ. ο ίχθύν τινά συλλαβήαν *πελικάν* ότε μόν σημαίνει ίχθύν, ότε δε το άλιεύειν, και άλλοτε τον άλιέα.

έντευθεν το λαλείν εν όνειροις, ή εν άσθενείαις, έντευθεν οι παραλογισμοί. Τα φωνητικά όργανα είναι επίσης κινήσεως όργανα, ως και τα άκρα του σώματος. Είς το γαλακτοφόρον ζώον έχει δύο εμπρόσθια και δύο όπίσθια, ούτω και ο άνθρωπος δύο άνω και δύο κάτω άκρα.

Εν τή κατασκευή και τή φύσει των είναι ήμοια τα άνω και κάτω άκρα. Τη άρθρώσει των άνω προσήκουσα είναι ή άρθρώσις των κάτω άκρων. Δύο όστα ή ώμοπλάτη και ή κλεις κρατούσι τα άνω, ή λεκάνη και το αίδοιον όστον στήρίζουσι τα κάτω άκρα εις τον κορμόν. Τω μηρή προσήκει ο βραχίον, τω εκ δύο όστέων κάτω σκέλει ο εκ δύο όστων καρπός τή χειρί μετά του αντίχειρος και των τεσσάρων δακτύλων προσήκει ο ποός μετά του μεγάλου και ή δακτύλων. Εν τω τρέχειν καταλαμβάνει το τετράπουν τον χώρον διά των εμπροσθίων ποδών και άπωθεί τούτον διά των όπισθίων. Μετά των εμπροσθίων ποδών (ή των χειρών) βασιτάζεται ο πλοής εν τω αναρρήχασθαι, διά των όπισθίων ποδών ύψούται προς τα άνω. Τα εμπρόσθια και άνω άκρα είναι άρμόδια μάλλον προς το λαμβάνειν, τα όπίσθια και κάτω μάλλον προς το άπωθειν. Όπως παρά τοις τετραπόδοις και τα τέσσαρα άκρα είναι αναγκαία εις το τρέχειν, ούτω και παρά τω ανθρώπω εις τή εργάζεσθαι και κινείσθαι. Καί τα τέσσαρα άποτελοῦσιν εν όλον, ούτινος τα μέλη εν τή ένεργεία των συμβαθοῦσι και συμπράττουσιν άλλήλοις. Το κινείν τον βραχίονα εν τω βαδίσει του ανθρώπου άναπολεί το βαδίζειν των ζώων διά των τεσσάρων ποδών όπως παρά τούτοις ο δεξιός εμπρόσθιος ποός και ο άριστερός όπίσθιος, ή ο άριστερός εμπρόσθιος και ο δεξιός όπίσθιος ταύτοχρόνως προβαίνουσιν εν τω βαδίσει, ούτως επίσης ο άνθρωπος προτιθεί τον άριστερόν του πόδα κινεί προς τα εμπρός τον δεξιόν βραχίονα, και εις τα όπίσω προτιθεί τον δεξιόν πόδα, και τανάπαλιν προτιθεί τον δεξιόν κινεί τον άριστερόν βραχίονα προς τα εμπρός, εις τα όπίσω προτιθεί τον άριστερόν.

Τω συστήματι της κινήσεως του σώματος προσήκει το σύστημα της κινήσεως του πνεύματος, ο γλωσσικός οργανισμός του ανθρώπου. Καί ταύτα συνίστανται εκ τεσσάρων άκρων, εκ τεσσάρων προς άλληλα προσαρμοζομένων κινήσεως μελών. Ο λάρυγξ έρειδόμενος επί των βρόγχων, των περιεχόντων τον εισερχόμενον άέρα, ως τα άκρα έρειδονται επί του κορμού, εν φέρουσι και κινούσι, δύναται να παραβληθί προς σύζευξιν τινά δύο βραχίονων και δύο μηρών συνιστάμενος εκ τεσσάρων χόνδρων, οίτινες μετά των συνημμένων ταινιών των σχηματίζουσι την γλωττίδα, και μετά των μυών τον παρέχουσιν αυτή την προσήκουσαν θέσιν και πιέζουσι διά

ταύτης τον άέρα προς παραγωγήν τόνων και φωνών. Ο πέμπτος ο δακτυλοειδής χόνδρος ένθεν μόν άναποκρίνεται τή λεκάνη ένθεν δε τή ώμοπλάτη μετά της κλειδός. Τοις μηροίς προσήκουσα είναι ή γλώσσα μετά του εκ τεσσάρων όστέων γλωσσικού όστού, άμφοτέροις δε τοις καρποίς ή ύπερώα (ήτινος οι μύς εν μέρει έχουσι το σημειον της έπαφής των εις τα παραρτήματα των πτερόγων του πτερυγοειδούς όστού.) Διά της ένεργείας των μυών της γλώσσης και του ούρανίσκου παράγονται τα γλωσσόπρόφερα και ούρανισκόπρόφερα σύμφωνα, ετινα έγγύατα ίστανται των καθάρων λαρυγγοφώνων ή φωνηέντων. Ταίς χειράι και ποσί προσήκουσι ή άνω και κάτω σιαγόνα, διά των μυών των όποιων παράγονται τα χειλοπρόφερα, άπώτατα ίστάμενα των φωνηέντων, λεπτόνοντα ως επί το πλείστον τους λαρυγγώδεις τόνους, και κινούατα το βέμμα του άερος εις λεπτοτάτους έλιγμούς.

Άνω και κάτω σιαγόνα πρό πολλού παρέβαλον προς τα άκρα της κεφαλής. Τοις όδόντας παρέβαλον προς τους δονυχας των δακτύλων. Οδόντας έχομεν 32, δονυχας όμως μόνον 20. Αλλά εάν αναλογισθί τις ότι ο αντίχειρ είναι ο άνταγωνιστής των τεσσάρων δακτύλων, τότε ή αριθμητική του αξία πρέπει να λογισθί εις τέσσαρα. Αριθμούμεν λοιπόν τετράκις ούτω δονυχας, ήρα ύσους και οδόντας. Οί δύο κτένες διμοιάζουσι με τον μικρόν και παράμεσον δάκτυλον, ο κυνόδους με τον μέσον δάκτυλον, ο πρώτος μυλόδους με τον λιγανόν και οι όπίσθιοι τέσσαρες μυλόδους με τους δονυχας των αντιχειρών. Η άρθρώσις των άκρων βαίνει κατά τετράγωνα. Το όστον του βραχίονος συνίσταται εις δύο, το τετράγωνον των δύο είναι τέσσαρα, έντευθεν τέσσαρα όστα των καρπών. Το τετράγωνον των τεσσάρων είναι δέκα εξ, έντευθεν 40 δάκτυλοι εις τας χειρας. Η αυτή σχέση υπάρχει και διά τα κάτω άκρα' δεκάξ οδόντες εύρίσκονται εις την άνω και άλλοι τόσοι εις την κάτω σιαγόνα, εξ ών οι μόν παριστάσι τας δύο χειρας, οι δε τους δύο πόδας των άκρων της κεφαλής.

Η έκτενης αυτή παραβολή των γλωσσικών οργάνων προς τα άκρα του κορμού δύναται να χρησημώση προς τούτο, ότι δηλ. ή ανατομική και φυσιολογική διμοιότης εκείνων προς ταύτα δείκνυσιν επίσης διμοιότητά τινά των ένεργειών άμφοτέρων' διότι ως τα μόν άνω του κορμού άκρα είναι ώρισμένα μάλλον εις το λαμβάνειν, και σφετερίζεσθαι τι, τα δε κάτω μάλλον εις το άπωθειν, ούτω και οι μόν δι' εκείνων των μελών του γλωσσικού οργανισμού, των παραβληθέντων προς τα άνω του κορμού άκρα, παραγόμενα φωναί παριστώσι πνευματικάς ιδέας, ταινούσας προς το είδοποιεσθαι τι, δεχέσθαι, λαμβάνειν.

βάνειν, αἱ δὲ δι' ἐκείνων τῶν μελῶν τοῦ γλωσσικοῦ ὀργανισμοῦ, τῶν παραβληθέντων πρὸς τὰ κάτω τοῦ κορμοῦ ἄκρα, παραγόμενοι φωναὶ σημαίνουσιν ἀποκρυστικὰς τῆς βουλήσεως ἐκδηλώσεις καὶ δυσθυμίαν. Ἐνταῦθα δὲ ἀνάγκη νὰ γείνη μνεία, ὅτι ἐν τῷ γλωσσικῷ ὀργανισμῷ τὰ ὄργανα τὰ παραβληθέντα πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω τοῦ κορμοῦ ἄκρα, συνημμένα πρὸς ἄλληλα ἢ ὄχι, συμπράττουσιν ἀλλήλοις ἐν τῇ ἐνεργείᾳ των, καὶ πρὸς τὴν παραγωγὴν μιᾶς φωνῆς, ἐχούσης τὴν φυσιολογικὴν αὐτῆς ἐξοδὸν ἐν ἐνὶ γλωσσικῷ ὀργάνῳ τοῖς κάτω προσηκόντι ἄκροις, συνεργεῖ ἐπίσης καὶ τὸ πρὸς τὰ ἄνω ἄκρα παραβαλλόμενον γλωσσικὸν ὄργανον, ὡς π. χ. ἐν τοῖς ἄνω παρατηρήσαμεν τὴν σύμπραξιν τοῦ βραχίονος διὰ τῆς ἐν τῷ βραδίῳ κινήσεως. Ἐπίσης καὶ ἐν τῷ ἐργάζεσθαι διὰ τῶν ἄνω τοῦ κορμοῦ ἄκρων, τὰ κάτω, ὡς βασιλεύοντα τὸν κορμὸν, χρησιμεύουσιν ὡς ἀπαρτίτητα στήριγματα ἐκείνων. Ἄλλ' οὐχὶ μόνον ἡ συνεργία ἐκάστου ἄκρου ἀλλὰ καὶ ἡ συνέργεια ἐκάστου μέλους τῶν ἄκρων εἶναι ἀναγκαῖόν τι καὶ πράγματι ἐκτελούμενον. (1)

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ.)
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΑΛΑΝΗΣ.

ΘΑΟΠΟΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

Ἐν Μαδρίτῃ, τῇ 4 Μαρτίου 1867.

Φίλιταί μοι Κόρις!

Βεβαίως θέλεις ἐπιφωνήσαι ἀναγινώσκων τὴν ἡμερομηνίαν τῆς προύσης ἢ καὶ πρὶν ἀνοίξῃς αὐτήν. βλέπων τὴν ταχυδρομικὴν σφραγίδα, πόθεν δίσκος ἐν τῇ ἐρήμῳ; πόθεν ὁ τῆς Γαλιλαίας φίλος μου εἰς Ἰσπανίαν; Μὴ λησμονῆς ὄμως σὲ παρακαλῶ ὅτι χάρις εἰς τὸν ἀτμὸν κατήντησε καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀτμοκίνητος, καὶ ὅτι ἀντὶ νὰ υπάγῃς ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Κηφισίαν χάριν περιπάτου, δύνασαι σήμερον νὰ ἐπιχειρήσῃς τερπνότερον περίπατον εἰς Σμύρνην, εἰς Νεάπολιν, εἰς Μασσαλίαν ἢ καὶ ἀπώτερον.

Δὲν ἐνθυμούμαι ἂν ποτε ἀνέγνωσα εἰς τὴν Πανδώραν περιγραφὴν τινὰ τῶν κατὰ τὴν Ἰσπανίαν. Σοὶ στέλλω λοιπὸν τὰς ἐγτυπώσεις μου· καὶ ἂν μὲν τὰς κρίνης ὅπως οὐδ' ἀξίας ἀναγνώσεως φιλοξένησον αὐτάς, εἰδεμὴ, ἐξαπόστειλον εἰς τὴν νεήλυδα Ἀφροδίτην τῆς Θήρας, ὅπως αὐξήσῃς τὰς ἐκπυροσφροτήσεις αὐτῆς.

Ἀναχωρήσας ἐκ Μασσαλίας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου τὴν 10 1/2 μ. μ., ἐφθάσα τὴν πρωτὴν τῆς ἐπιούσης εἰς Περπινιάν, τὴν τελευταίαν ταύτην γαλλικὴν πόλιν τῶν πρὸς τὴν Ἰσπανίαν συνόρων· προγευθεὶς δὲ εἰς αὐτὴν, ἀνεχώρησα τὴν 3 μ. μ. διὰ ταχυδρομικῆς ἀμαξίας εἰς Βαρκελόνην, καὶ μετὰ 2 1/2 ὥρας ἀνεβαίνομεν τὰ Πυρηναικὰ. Αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ δούτοντος ἡλίου ἐχρῶνίζον τὰς κορυφὰς τῶν καταφύτων λοφίσκων, ἀντανακλώμεναι δὲ καὶ εἰς τὰς χιονοσκεπέστους ὑψηλὰς κορυφὰς περὶ ἡμέραν ποικίλα χρώματα. Μετὰ μικρὸν ἐφθάσαμεν εἰς Περτοῦς, τὴν τελευταίον γαλλικὸν φρούριον, καὶ ἀποχαιρετήσαντες τοῦ αὐτοκράτορος τὴν σημαίαν προσηγορούσαμεν εὐθὺς ἀμέσως τὴν τῆς Ἰσπανίας. Καὶ ἔκινε φάσματις εἰς Περπινιάν βλέπει διαφορὰν τινὰ πρὸς τὰ γαλλικὰ ὅταν ὄμως διέλθῃ τὸ Περτοῦς γίνεται αὕτη τόσον σημαντικὴ, ὥστε ἀμέσως ἐνόησεν ὅτι εὐρίσκειται εἰς ἄλλην χώραν· ἐν μόνον βῆμα ἀρκεῖ νὰ σὲ μεταφέρῃ ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλο ἔθνος, ὅπως ἀντιθέτους ἔχον τοὺς χαρακτῆρας, τὰ ἔθνη, τὰ ἔθιμα. Φαίνεται ὅτι ὁ Θεμελιωτὴς τοῦ παντὸς ἔχει ἰδιαιτέραν σφραγίδα δι' ἕκαστον λαόν. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἀφίενται στρατιώτας φαειροὺς καὶ προσηνεῖς, εἰς τὴν Ἰσπανίαν βλέπει αὐστηροὺς καὶ κατηφείς· ἐκεῖ κομψαὶ νεάνιδες ἀποχαιροῦσι τὴν ἡμέραν διὰ χορῶν καὶ ἀσματῶν, εἰδὼ χωρικαὶ, σκεπασμένοι τὴν κεφαλὴν μὲ μαντιλίαις (ὁ Θεὸς νὰ τὰς κάμῃ τοιαύτας!) ἀναμαρτῶσι τὸ Angelus καὶ τὸ Ave Maria· ἐκεῖ ἄνδρες ἐνδεδυμένοι ὡς ἐν καιρῷ τῆς ἀνοίξεως, εἰδὼ περιτυλιγμένοι μὲ κάππας· τὸ κατ' ἐμὲ δὲν εἶδον λαθὼν φοβούμενον τὸ ψυχρὸν ὅσον οἱ Ἰσπανοί.

Τὴν 10 μ. μ. ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν τῶν Φιγυέρων, ὅπου διενυκτερούσαμεν δειπνήσαντες κατὰ τὸν Ἰσπανικὸν τρόπον καὶ κοιμηθέντες μέχρι τῆς 2 τοῦ πρωῦ, ὅτε ἀνέβημεν αὐθις εἰς ἀμαξίαν καὶ τὴν 6 ἤλθομεν εἰς Γερόνην. Ἄν καὶ ἦτο Κυριακὴ, εὗρον παραδόξως ἄλους τοὺς ἐργάτας, οἷον ὑποθηματοποιούς, βάρπτας, ξυλουργοὺς, ἐργαζομένους· ἐργάζοντο τάχα ἀπὸ τῆς παρελθούσης καὶ ἀνέμενον τὸν κώδωνα τῆς λειτουργίας διὰ ν' ἀφήσωσι τὴν ἐργασίαν; τοῦτο εἰκάζω, διότι ἄλλως δὲν συναδεῖ μὲ τὸν ὀρησκουτικὸν χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ.

Ἐκ Γερόνης διηνύσαμεν 28 σταθμοὺς τοῦ σιδηροδρόμου μέχρι Βαρκελόνης, ὅπου ἐφθάσαμεν τὴν 9 καὶ 1/2 ὥραν τῆς πρωῆς.

Ἡ Βαρκελόνη εἶναι ὡραία πόλις μὲ ἀξιόλογα κτίρια, τὸ Βασιλικὸν Παλάτιον, τὸ Χρηματιστήριον, τὴν Μητρόπολιν, ἔχουσαν κατὰ τὸν Ἰσπανικὸν τρόπον ἐν τῷ μέσῳ χορὸν ἕλον ἀνάγλυφον, περιστάνοντα τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σωτῆρος, Πανεπιστήμιον νεοστὶ ἰδρυθέν, δημοσίους κήπους καὶ ἄλλα.

Ὁ λιμὴν ἦτο πλήρης πλοίων πάσης σημαίας ἐκ τῶς ἐλληνικῆς. Εἰς ὕψωμα δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως κείται φρούριον, ὑπερ λέγεται ἀπόρρητον διὰ τὴν θέσιν καὶ τὸ ὄχυρόν τῆς οἰκοδομῆς.

Διατρίψας ἡμέρας δύο εἰς Βαρκελόνην ἐφιλοξενήθημεν εὐμενῶς ὑπὸ τοῦ Κ. Παύλου Τυγορέτ, Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῶν ἀτμοκινήτων. Ὁ Κ. Τυγορέτ φρα-

νεῖ ὅτι συμπεριετόντο ὅλ' ἦτο ἂν συνίσταντο ἐμπορικαὶ σχέσεις μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἰσπανίας, καθόσον μάλιστα τὰ ἀτμοκίνητα αὐτοῦ διαπλέουσι τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας μεταβαίνοντα τακτικῶς εἰς Σμύρνην.

Πληρώσας 76 φράγκα μετέβην ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Μαδρίτην ἐκ Βαρκελόνης· δύο δὲ ὥρας μετὰ τὴν ἀναχώρησίν μου εἶδομεν τὸ ὄρος Monto Sierra, γραφικώτερον τοῦ ὁποῦο δὲν εἶδον, καὶ τοι ἐπεσκέφθην τὸν Κάρολλον, τὸ Θαβώρ, τὸ Σινά καὶ τὰ Πυρηναικὰ.

Τὴν 9 τὸ ἑσπέρας ἐφθάσαμεν εἰς Σαραγόσσαν, ἣν διατρέχει ὁ ἔθρος, διατρίψαντες δὲ μίαν ἡμέραν εἰς τὴν πόλιν ταύτην τῶν Ὀμμιάδων ἀπήλθομεν εἰς τὸ Καλίφατον τῆς Κορδόνης. Πολλὰ ἀρχαῖα ἀρεθικὰ εἴρεται σώζονται εἰς τὴν Σαραγόσσαν, ἀξιοθαύμαστοι δὲ πρὸ πάντων εἶναι οἱ ναοὶ τῆς. Τὴν ἐπαύριον ἀνεχώρησα τὴν 10 μ. μ. εἰς Μαδρίτην καὶ τὸ πρωῦ μ' ἐξῆλθον εἰς φωνὰ τῶν ἐπιστατῶν κραζόντων· «Σινιόροι βιαχέροι, Ἑλλάκα δι' Ἑναρές.» Ἡ ἱστορία τοῦ Πικουίλλου Ἀλί· ἄγα καὶ τὸ Μοναστήριον τῶν Ἰησοῦτων παρουσιάσθησαν ἀμέσως εἰς τὴν μνήμην μου.

Δύο ὥρας μετὰ ταῦτα ἦμαθα εἰς Μαδρίτην.

Τὴν ἐπιούσαν ἐπεσκέφθην κατὰ πρῶτον τὸ Μουσεῖον. Ἄν καὶ πολλὰ τῶν εἰκόνων εἶχον σταλεῖ εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν Παρισίων, οὐδὲν ἦτον ὀλόκληρον· ζωὴ ἀνθρώπου ἀπαιτεῖται ὅπως ἐξετάσῃ τις τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Μουράλλου, τοῦ Ραφαῆλ καὶ ἄλλων ὀνομαστῶν τεχνιτῶν. Πί κριμα ὅτι οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Εὐρώπην Ἑλληνες καλλιτέχναι λησμονοῦσι τὴν Ἰσπανίαν!

Αἱ ὀδοὶ τῆς Μαδρίτης εἶναι πλατεῖαι, εὐθεῖαι καὶ κανονικαί· ἐξέχει δὲ ἡ λεγομένη Puerta del Sol.

Ἄντικρὸν τοῦ Βασιλικῆ Παλατίου εὐρίσκειται ἡ Plazaola de Isabel Segunda, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας κείται λαμπρὰ κρήνη, γύρω ἔχουσα δένδρα καὶ τὰ ἀγάλματα ὄλων τῶν βασιλέων τῆς Ἀστουρίας καὶ Ἰσπανίας.

Τῆς Μεγαλειστάτης βασιλισσῆς εὐαρεστηθείσης νὰ μοὶ χορηγήσῃ ἀκρόασιν, ἔλαθον τὴν ἄδειαν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ Βασιλικὸν Παλάτιον, καθωραϊσμένον μὲ μεταξωτὰ περιπετάσματα, ἐφ' ὧν κρέμονται πολυτιμοὶ εἰκόνες. Οἱ τοῖχοι τοῦ γιγαντιαίου τούτου οἰκοδομήματος, ἔχουσι 1 καὶ 1/2 γαλλικοῦ μέτρού πάχος· ὅλον δὲ τὸ παλάτιον εἶναι ἐστρωμένον μὲ τάρπητας ἰσπανικῆς. Ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς, Sala de embajadores, εἶναι ἰσως μοναδικὴ καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην· ὁ θρόνος βασιλευσάντων ὑπὸ τεσσάρων χρυσῶν λεόντων εἶναι ἐκ πλουσιωτάτων καὶ πολυτιμοτάτων λίθων, εἰς τὸ βάθος δὲ τῆς αἰθούσας ὑψοῦνται δίκην στοᾶς στήλαι ἐκ λευκοῦ καὶ μαύρου μαρμάρου, μὲ χρυσὰ ἐπιστήλια, ἐφ' ὧν κείται ἀγάλματα, ἀριστοτε-

γμάτων τέχνης. Τὸ προσευχητήριον τῆς Α. Μ. εἰς 8 μὲ εἰδῆθη, εἶναι μικρὸς θαλάμος πλήρης ἀλληγορικῶν εἰκόνων.

Ἡ βασιλισσα τῆς Ἰσπανίας ἔχει τὸ 36 ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς, ἔχει ὡραῖον τὸ ἀνάστημα, εἶναι γλυκεῖα καὶ εὐπροσήγορος, οἱ δὲ τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντες· ὀφθαλμοὶ τῆς ἐρμηνεύουσι σπανίαν ἀγαθότητα καρδίας. Οἱ Ἰσπανοὶ πάντων τῶν κομμάτων κερύττουσι τοῦτο ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος.

Κατέναντι τῆς πλατείας τῆς Ἰσαβέλας εἶναι τὸ βασιλικὸν θέατρον, κτισθὲν ἐπὶ Καρόλου τοῦ Γ'. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος εἶχε τὴν φιλοτιμίαν νὰ πλουτίσῃ τὴν Ἰσπανίαν μὲ λαμπρὰ κτίρια. Εἰς ὄλιαν ἐν γένει τὰς προσόψεις τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν βλέπει τις τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου τούτου ἡγεμόνου·

CAROLUS III BORBONICUS.

Τὸ θέατρον τοῦτο εἶναι ὅπως βασιλικὸν οἰκοδόμημα. Τὸ ἐπὶ τῶν ἑξωτερικῶν ὑπουργείων, κείται εἰς τὴν αὐτὴν ὁδὸν, τὴν Puerta del Sol, ὅπου καὶ τὸ κατάστημα τοῦ Τηλεγραφεῖου, στερεὸν καὶ κομψὸν κτίριον.

Οἱ περίπατοι τῆς Μαδρίτης εἶναι λαμπροὶ καὶ ἀξιόθεατοι καὶ πρὸ πάντων τὸ Buen Retiro, βασιλικὸς κήπος προσετὸς εἰς τὸ δημόσιον κατ' ὄλιαν τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς. Παντὸς εἴδους καὶ παντὸς τόπου δένδρα συμμετρως φυτευμένα καθωραϊχέουσι τὸν ὡραῖον αὐτὸν κήπον, δεξαμέναι δὲ πλήρεις ἰχθύων καὶ κρήναι καὶ πίδακες δροσίζουσιν αὐτόν· τρις τῆς ἑβδομάδος παιανίζει ἐκεῖ ἡ βασιλικὴ μουσική.

Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἰσπανίας δὲν ἀγαπᾷ τὴν Κυβέρνησίν του· ὑπάρχουσι τινες τινόντι δυσηρεστημένοι, ἀλλὰ πού δὲν εἶναι τοιοῦτοι; Καὶ μὲν καταφέρονται κατὰ τῶν ὑπουργῶν, πάντες ὄμως ὀμιλοῦσι μὲ σέβας διὰ τὰς ἐσπευμένους κεφαλὰς· Ἡ ἐλευθερίτης τῆς Ἰσαβέλας εἶναι παραδειγματικὴ· ποτὲ χήρα, ὀρφανὸν ἢ δυστυχῆς δὲν ἐξήτησεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν εὐσπλαγγίαν τῆς.

Ἐν Μαδρίτῃ μετέβην εἰς Αραυηκεν, βασιλικὴν καὶ ταύτην ἰδιοκτησίαν.

Τὸ Αραυχουεζ εἶναι μικρογραφία μεγάλης πόλεως· ἀλλ' εἰς τὴν μικρὰν ταύτην πόλιν (ἂν δύναται νὰ ὀνομασθῇ αὕτω μὲ 100 περίπου οἰκίας), ἦν περιεβρέχει ὁ Τάχος, εὐρίσκονται δὲ πλάτια βασιλικὰ, ἐν θέατρον, ἐν ἀμφιθέατρον ταυρομαχίας, τρεῖς λαμπραὶ ἐκκλησίαι, ἐν ὑποκατάστημα τοῦ ὑπουργείου, βασιλικοὶ κήποι καὶ ἐν παρθεναγωγείον, εἰς ὃ διατρέφονται δαπάνη τῆς βασιλισσῆς τὰ ὄρφανὰ τῶν στρατιωτικῶν καράσια. Τὸ κατάστημα τοῦτα προεδρεύεται ὑπὸ τῆς διακίμου Sora Patrocinis.

Εἰς τὸν κήπον τοῦ ἐνὸς τούτων τῶν δύο πλατειῶν τοῦ ὀνομαζομένου Casa del Laborador, Κάρολος δ.

(1) Ἐπειὰ φυσιολογία τῶν φωνῶν καὶ ἡ σημασία τῶν ἐξῆς τῶν λέξεων.

Γ'. διακεδραζεν εργαζόμενος. Είναι διάφορον οικοδόμημα, περί της πολυτελείας του οποίου άρει να σοι είπω ότι αι κιγκλίδες της κλίμακας (rampe) έχουσι 400,000 δραχμών χρυσόν.

Τά έπιπλα του παλατίου τούτου είναι λαμπρότατα, και μεταξύ άλλων εν ώρολόγιον εν είδει πυραμίδος, εν τω αι ώραι δεικνύονται υπό άστερισκου εκ συμπράξου έχοντος μέγεθος λεπτοκαρπού. Τράπεζα και θρανίον εκ μαλακίτου λίθου αξίας 38,000 δραχμών, παντού εικόνας και ανάγλυφα και όσα ή τερατώδης φαντασία των Άράβων δύνανται να έπινοήση. Τά παραμύθια της Χαλμίας εδώ είναι πράγματα.

Τό Άραγχοϋζ είναι σχεδόν νήσος ή μάλλον νήσοι περιβρεχόμεναι από τον Τάχον' ενώνεται δε με την στερεάν διά δύο λαμπροτάτων κρεμαστών γεφυρών. Οί δύο βασιλικοί κήποι είναι κατάφυτοι και πανταχού στολισμένοι με άγάλαμα παριστάνοντα ελληνικάς θεότητας.

Είς τους εν Άραγχοϋζ βασιλικούς σταύλους είδον λαμπροτάτους άραβικούς ίππους, και μεταξύ των άλλων ένα γέροντα κατάλευκον όνομαζόμενον Messaoud, εξ ου, ως μοι είπον, κατάγονται οί πλείστοι των βασιλιτών ίππων. Οποίος εύδαίμων Μαδουάλας!

Εν τέταρτον μακράν του Άραγχοϋζ είναι τό έξαχικόν παλάτιον της βασιλίσσης Marie Christine.

Εξ Άραγχοϋζ μετέβην διά του σιδηροδρόμου εις Toledo. Με σπανίαν φιλοφροσύνην με ύπεδέχθη ο Αρχιεπίσκοπος Καρδινάλιος του Toledo, γέρον σαβάσμιο, εις τον ήμην συστημένος και με πατρικήν φροντίδα με ήρώτησε περί των Χριστιανών της Συρίας. Αφού έλαβες, μοι είπεν επί τέλους, την καλοσύνην να με επισκεφθής και να μοι δώσης πληροφορίας περί των μακράν αδελφών μας, είναι δίκαιον να σοι προσηνίσω κάγω εύχαρίστησιν τινα' διό διάταξα να ανοίξωσι την Μητρόπολιν όπου υπαγε να ίδης έργα άν όχι εφάμιλλα των του Πραξιτέλους και Ζεζιόδου και Απελλού, τουλάχιστον τά άριστουργήματα της Ισπανίας. Δέν δόναμαι να σε περιγράψω τό κάλλος και τους θησαυρούς της μητροπόλεως ταύτης. Τό θυσιαστήριον (maitre-hôtel), όλον ανάγλυφον έχον ύψος 30 μέτρων γαλλικών, είναι άριστούργημα τέχνης. Τά στασείδια του χορού όλα εκ πολυτιμοτάτων ξύλων με θαυμαστήν επιτηδειότητα εξειργασμένα ανάγλυφα, περιστάνουσι τους πολέμους του εκ Κορδούης Γονζάλθου και Ισαβέλας της Καθολικής.

Είς τό θησαυροφυλακείον μεταξύ των άλλων θυμαίων της τέχνης, αξιοσημείωτα είναι εν χειρόγραφον της παλαιάς διαθήκης, όπερ λοδοβίκος ο της Γαλλίας βασιλεύς (Saint-Louis) έχάρισεν εις την μητρόπολιν του Toledo. Πόσαι δρα δεκάδες ενών καταγνώθησαν εις την έκτέλεσιν του λαμπρού τού-

του έργου! Εκάστη σελίς έχει τέσσαρας έντεχνοτάτας μικρογραφίας, παριστανούσας την ιστορίαν του κειμένου' τά δε γράμματα είναι γοτθικά. Δίσκοι άργυροί, σφαιρες επιτηδειότατα εξειργασμένοι, πλήθος χρυσών και άργυρών άγαλμάτων και τέλος βραχιόνια και έμπροσθέλα (tablier) εντός δικλού κιβωτίου φυλασσόμενα ως άλλα κειμήλια, διότι είναι αυτά έκείνα τά όποια εφόρει ή Παναγία Θεοτόκος' είναι δε κεκαλυμμένα από άδάμαντας και παντός είδους πολυτίμους λίθους.

Είς την μητρόπολιν του Toledo φυλάττεται και μία εικών της Παναγίας, έργον του άποστόλου Λουκά. Εντός δε αυτής κείται ο τάφος του πρώτου Αρχιεπισκόπου και ιδρυτού αυτής, εφ' ου αναγινώσεται λατινιστί ή έπομένη επιγραφή

« Έσταθθα κείται κόρις, σποδος, και σκόληκες και μηδέν.»

Μετά την μητρόπολιν επεσκεψθην πολλές άλλας εκκλησίας, ών άλλαι μεν ήσαν τζαμιά και έχουσι τους μιναρέδας των, άλλοι δε και Ιουδαίον. Είς μίαν τούτων μοι είπον ότι τελευταίον συνέβη κωμικόν τι εις Ιουδαίους, ούτινος οί προπάτορες είχαν κτίσει την Κάθραν ταύτην, άπεφάσις να μεταβή εις Toledo και προσποιηθεί ότι επάλει εικόνας άγιών να εισέλθη εις την εκκλησίαν' άλλ' ότε εισήλθε μη δυνήθει να κρατήσ ηκυτου, ήρχισε να προσεύχεται έβραϊστί' παιδία τινα εύρεθέντα εκεί τον ενόησαν και ο ταλαίπωρος εξήλθε κωκώς έχων.

Είς Toledo ύπάρχει πάντοτε εργοστάσιον ξιφών και μαχαϊρών της τραπέζης, οι κατασκευάζουσι με πολλήν φιλοκαλίαν και στερεότητα.

Ο ταχυδρόμος σπεύδει' εγώ δε όλως κωκοπικώς βιάζομαι να καταθέσω τον κάλαμον, ύποσχόμενος να προσθέσω εις τάς ειδήσεις της παρούσης μου και έτέρης, άν αι πρώται εύαρεστήσωσιν εις τους αναγνώστας σου.

E. Θ. ΜΑΡΟΥΤΖΗΣ.

ΝΗΣΟΣ ΑΙΓΙΛΑ.

Η νήσος Αίγιλα, ένθα τό ήρωϊκόν Αρακάδιον εκ Κρήτης αναπλέον κατέφυγεν, υπό τεσσάρων καταδικάμενον φρεγατών, έστι κοινώς γνωστή υπό τό όνομα Τσεργιότου, υποκοριστικόν του ξενοφώνου και Σλαβικού ίσως όνόματος Τσερίγου (Leake, Travels in Northern Greece. Τόμ. Γ', σ. 70), υπό δε των ευαρίθμων αυτής κατοίκων καλείται Σιγγιλιό. Παρά τους αρχαίους συγγραφείς τό όνομα αυτής παραλλάσσει, αλλά τουτο προήλθεν εν μέρει εκ της άμυθείας των αντιγράφων. Η μόνη αναμφισβήτητος της νήσου όνομασία έστι ή άνωτέρα ύφ' ήμιν πα-

ραδεχθίσα, άπαντωμένη παρά Διονυσίω τω Περιγητή (Geographi Graeci Minores έκδ. Κ. Μυλλέρου. Εν Παρισίαις, Τόμ. Β'. στίχ. 498—99),

Μελλά δ' Αμγισσο θερείτεροι ερίωνται Αίγιλά τ' υδδ' Κόθηρα Καλαυρία τε τραχία,

ένθα ο τας παρεμβολάς εις τον γεωγράφον συγγράφας Ευστάθιος και ούκ όλίγα των αντιγράφων εκφέρουσι τό όνομα διά του υ. Την διά του υ όμως γεγραφήν ήκολούθησαν, τε αρχαίος του Διονυσίου λατινός παραφραστής Ρούφος Φήστος Αδίκνός (Geogr. Graec. Minor. Τόμ. Β'. στίχ. 669)

Aegila parva

ei proceris caput surgescunt pulchra Cystera,

και ο Πλίσιος (Natural histor. Α'. 49 § 57), ει και άλλαχού (κृत. Α'. 22 § 66) φέρουσι τ' αντίγραφα Aegilia, Aeglia και Eglia, ένθα ο εκδότης Sillig (Gotha, 1851—55) όρθως απέδωκε την γραφήν Aegila. Τό άλλο της νήσου όνομα, Αίγιλα, κατεχωρίσθη μεν ως γνήσιον εν τη διδοτείω έκδόσει του Θησικου του Ερρίκου Στεφάνου και εντεύθεν εν τω πλείστον λόγω αξίω λεξικώ του σοφού Κ. Σκαρλάτου του Βυζαντίου, αλλά δέν άπαντάται εν τοις αντιγράφοις, προήλθε δε άπλω, καθ' α νομιζομεν, εκ διορθώσεως ήμαρτημένης γραφής των Εθνικών Στεφάνου του Βυζαντίου. Ουτος τω έντι λέγων εν λέξει Αίγιλας ότι τ' όνομα τουτο φέρει δημός τις της Αντιοχίδος φυλής, επιπροστίθεισιν ότι εεστι και νήσος μεταξύ Κρήτης και Πελοποννήσου Αίγιαλεια, ο οικήτωρ Αίγιλιος, ως Κυθήριος. Αλλ' εκ του όνόματος του οικήτορος δήλον ένταυθα ότι ήμαρτημένως έχει ή γραφή Αίγιαλεια, εξ ης όρθως ούσης ήθελε προκύψη τό έθνικόν Αίγιαλίου. Οδεν τρεπτόν ταύτην εις Αίγιλιν και ούχι, ως δοξάζει ο Meineke (Stephan. Byzant. ex recens. A. Meineke. Bero-lini, 1849) εις Αίγιλα, διότι προκειμένου περι δύο τόπων όμωνόμως καλουμένων ή του λόγου συντέλεια άπαιτεί την επανάληψιν του όνόματος Αίγιλιν. Εκ τοιαύτης σκέψεως όρωμένος ίσως και ο σοφός Κοραής έτρεψεν εξ ιδίας διορθώσεως τά παρα Πλουτάρχου εν Κλεομένη Κερ. 34 και 32 πρώην αναγινωσκόμενα Αίγιαλλον και Αίγιαλων εις Αίγιλιν και Αίγιλιν (Τόμ. Β'. σ. 148—49), έναλλαζομένου του αριθμού κατά τά Θήβη, Θήβαι, Πλάταια, Πλαταιαί' διό θαυμάζομεν τίνι ποτε λόγω ο Μύλλερς (Geograph. Graec. Minor. Τόμ. Β'. σ. 434) βεβαιώ ότι ή γραφή Αίγιαλλον και Αίγιαλων έτραπή υπό του Έλληνος φιλόλογου εις Αίγιλα και Αίγιλιν, εν τω ή του Κοραή έκθεσις φέρει προφανώς, ως είπομεν άνωτέρω, Αίγιαλιν και Αίγιλιν. Παρά τω Σχολιαστή του Θεοφρίτου (Α'. στίχ. 447) άπαντάται τό όνομα, ως και παρά τω Περιγητή Διονυσίω, αλλά κατ' έναλλαγήν αριθμού, λέγοντι, εεστι

δὲ και λακωνικόν χωρίον Αίγιλον, τινες δὲ εστὶ και νήσος μεταξύ Κρήτης και Λακωνικῆς οὗτω καλουμένη» (Bucol. Graec. Reliquiae, edid. Ahrens Lipsiae 1859. Τόμ. Β'. σ. 87—88.). Η υπό Στεφάνου του Βυζαντίου αναφερομένη νήσος Αίγυλος (Έθνικ. εν λέξ.), καιμένη μεταξύ Κρήτης και Πελοποννήσου, ούδεμία έστιν άλλη βεβαίως ειμή τά περι ών ο λόγος Αίγιλα. Οτι δ' εκλείπει ή νήσος και Αίγυλικα και ότι υπό τό όνομα τουτο έμνημόνευσεν απσής ο Ησιόδος, ίσως εν τοις Καταλόγοις ή Ηοίαις, διδάσκουσι ημάς τ' Αμφοισιανά Σχόλια της Οδυσσεΐας (Α. 88.), άτινα παραφέρουεν παραδεχόμενοι την υπό του Goettling γενομένην διορθώσιν του χωρίου « Αίγυλιαν εν τη κατ' Αντίμαχον Αίγυλιν γραφεται. Διαφέρουσι δε οί τόποι' την μεν γάρ Αίγυλιαν εντός είναι προς έσπέραν, την δε κατά Κρήτην Ησιόδός φησι κείσθαι.» (Hesiodi Carmina recens. Goettlingius, Gothae 1843. Fragment. CXLVIII σ. 285) Τό δε παρά Πτολεμαίω άπαντώμεγον όνομα Έπλα (Claud. Ptolom. Geograph. Γ'. 46, § 23. ed. Nobbe), προελθόν αναμφισβόως εκ πλημμελούς αναγνώσεως της άλλης ήμαρτημένης γραφής ΕΓΓΙΔΑ, εκληφθέντων των γραμμάτων ΠΙ ως Π, διορθώθη υπό του Wilberg (Essen, 1838—44) διά του Αίγιλικα, αλλά διορθώτεον μάλλον διά του Αίγιλα ή Αίγυλα, ως φέρουσι τινες των αντιγράφων, και τοι παροξυτονούντα την λέξιν. Παρά δε του Ορτελιου μακρόνουμεν τέλος (Abrahami Ortelii Thesaurus Geographicus. Antuerpiae 1596 εν λέξ.), ότι ο κατά την δεκάτην πέμπτην εκατονταετηρίδα άκμάσας Κερκυραίος Νικόλαος ο Σοφινός εν τω σχεδιαρίω, όπερ προσέθηκεν εις τον ύπ' αυτού τυπωθέντα γεωγραφικόν της Ελλάδος χάρτην, όνομάζει την νήσον Αντικουβουριαν. Φαίνεται δε τό όνομα τουτο Βυζαντινόν, διότι και τά παρακείμενα Κυθήρα εκκαλούντο υπό των Βυζαντινών, κατά μικράν του αρχαίου όνόματος παραλλαγήν, νήσος Κυθουρία (Όρα Χρυσόβουλλον Μονεμβασίας, όπερ ως ανέκδοτον εν τη Παρόδωρα έδημοσιεύθη (Τόμ. Α'. Φυλλ. 85, 1 Οκτ. 1853), και τοι πρότερον εκδοθέν υπό του Buchon (Recherches historiques sur la principauté française de Morée, Paris, 1845. Τόμ. Α'. σ. LXXXI και Byzantinische Analecten von Joseph Müller Wien 1832. σ. 14), και τό ώσαύτως εν τη Παρόδωρα δημοσιευθέν Χρυσόβουλλον των Κυθάρων (Τόμ. Γ'. Φυλλ. 144, 15 Μαρτ. 1856), όπερ έλαθε τάς επιμελείς έρευνας του σοφού Ζαχαρίου η Lingenthal, δυνάμενου εξ αυτού να επανορθώσ η πολλά άμφίβολα και ν' αναπλήρωσ η πολλά κενά χωρία του ύπ' αυτού μετατυπώθέντος της Μονεμβασίας Χρυσόβουλλου (Jus Graeco-Romanum Pars III Lipsiae, 1857. σ. 608), ού άλλη έπισομή έστι τό των Κυθάρων. Πλην του ο-

νόμωτος οὐδὲν ἄλλο περὶ τῆς νήσου παραδέδοται ἡμῖν παρὰ τῶν ἀρχαίων, ὅθεν καὶ ὁ Εὐστάθιος ὑπομνηματίζων Διονύσιον τὸν περιηγητὴν λέγει, «Αἰγυλὰ οὐκ ἤξιώται πολλοῦ λόγου τοῖς παλαιαῖς» (Geogr. Graec. Minor. ἐκδ. Μυλλέρου Τόμ. Β'. σ. 310). Ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεομένης, ὁ τὸ ἀρχαῖον τοῦ Λυκούργου πολίτευμα ζηλώσας ἠ' ἀναστήσῃ ἐν Σπάρτῃ, ἠττηθεὶς ἐν Σελλάσιζ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου, δὴ κατὰ τοῦ Κλεομένηους προσεκάλεσαν ὁ στρατηγὸς τῆς Ἀρχαίας συμμάχιας Ἄρατος, καὶ ἀναγκασθεὶς ἠ' ἀπολείψῃ τὴν πατρίδα καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Αἴγυπτον, κατέσχε κατὰ τὸν διάπλου αὐτοῦ εἰς τὰ Αἴγυλα. Ἐνταῦθα δὲ βαρέως φέροντας ἑνὸς τῶν ἐκείνου φίλων καὶ ἀκολούθων, ὀνόματι Θηρυκίωνος, τὴν ἤτταν καὶ παραινούντος τὸν Κλεομένην ἠ' ἀπαλλάξωσιν ἐκυτοὺς ἀμφοτέρω τῶν δυσμενεῶν τῆς τύχης διὰ τῆς αὐτοκτονίας, ἀπεκρίνατο ὁ βελτίονος τύχης ἄξιος ἐκεῖνος βασιλεὺς τοὺς ἀξιωματικόνους λόγους ὅτι «ἀεὶ τὸν αὐθαίρετον θάνατον οὐ φυγὴν εἶναι πράξεων, ἀλλὰ πράξιν.» Οὐ πειθόμενος δὲ τοῖς λόγοις τούτοις ὁ Θηρυκίων, ἤμ' ἠ' κηκίρησε ἠ' ἀποστῆ ἀπὸ τοῦ Κλεομένου, ἀπέσφαξεν ἐκυτὸν (Πλούτ. Κλεομ. ΑΑ'). Κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1204 κατὰληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τὸν μετὰ ταῦτα γενόμενον διαιρησὸν τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, περιελθόντος εἰς τὴν κτῆσιν παραβύλων τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης τυχοδιωκτῶν, κατέλαβε τὰ Αἴγυλα ὁ ἑνετὸς εὐπατρίδης Ἰάκωβος Βιάρος, οὗτινος ὁ οἶκος εἶχε τῆς νήσου τὴν κατοχὴν ἄχρι τοῦ ἔτους 1655. (Romanin, Storia Documentata di Venezia, Τόμος Α'. Μέρ. Β'. σ. 183. Hopsf Urkunden und Zusätzen zur Geschichte der Insel Andros. σ. 7. Lunzi, cond. polit. delle Isole Ionie, σ. 27.) Σταθερῶς οικισθεὶς ἡ νήσος περὶ τὰ τέλη τῆς ἀνωκαίδεκάτης ἐκκονταετηρίδος ὑπὸ εὐαρίθμων Σφακιωτῶν, μεταβάντων ἐκεῖσε τῆ συναιρέσει τῶν ἑνετικῶν ἀρχῶν (ἱστορία φυσικὴ καὶ πολιτικὴ τῆς νήσου Σερτίου, συναχθεῖσα παρὰ τοῦ Κυρ. Ἰωάν. Μικέλη τοῦ ἐκ Κυδωνίας τῆς Κρήτης — ἀνεκδότος συγγραφή, οὐ πάντη ἀξιοκαταφρόνητος, κτῆμα οὖσα τοῦ πρώην γενικοῦ θησαυροφύλακος τῆς Ἰονίου Πολιτείας Κυρ. Α. Φ. Βούδ — καὶ Précis des opérations générales de la division française du Levant par J. Bellaire. Paris. 1805. σ. 159), ἤτο πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀγρίων αἰγῶν ἐνδιαίτημα καὶ τῶν πειρατῶν καταγῶγιον (Description exacte des isles de l'Archipel, traduit du Flamand d'O. Dapper. Amsterdam. 1703. σ. 379). Ὁ Φάλλος Ἰάκωβος Σπῶν, ὅστις μετὰ τοῦ ἄγγλου Γεωργίου Οὐηλέρου ἐπεσεφόδη κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην ἐκατονταετηρίδα τὴν Ἑλλάδα, διδάσκει ἡμᾶς (Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grèce et du Le-

vant par J. Spon et G. Wheler, Amsterdam. 1679. Τόμ. Α'. σ. 424) ὅτι ἡ νήσος ἀνήκε τότε εἰς συνταγματάρχην τινὰ Μαχαιριώτην συμπλεύσαντα μετὰ τῶν δύο περιηγητῶν ἐκ Κερκύρας εἰς Κύθηρα. Τίνι δὲ τρόπῳ περιήλθεν ἡ νήσος εἰς τὴν κτῆσιν τοῦ Μαχαιριώτου ἀγνοοῦμεν. Ἐπειδὴ ὁμοίως οὗτος κατὰ τὴν πολυθρύλητον τῆς Κρήτης ἄλωσιν εἶχεν ἐπαφελῶς ἐκδουλεύσῃ τὴν ἑνετικὴν πολιτείαν (Dapper. Descrip. εἰς. σ. 379), πιθανὸν ὅτι αὐτὴ ἐδώρησεν αὐτῷ τούτου ἕνεκα τὴν κατοχὴν τῶν Αἴγυλων. Ὁ τελευταῖος Γενικὸς Διοικητὴς τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ ἑνετικῶν νήσων Κάρολος Βιδμάν, περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὸ ἐπίκαιρον τῆς νήσου, ἠ' βουλήθη μικρὸν πρὸ τῆς πτώσεως τῆς ἐκυτοῦ πατρίδος νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς τῆς ἑνετίας ναυάρχου Ἀγγέλου Ἐμου ἐπινοηθὲν καὶ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ἐπικυρωθὲν σχέδιον περὶ ἐποικίσεως καὶ ὀχυρώσεως τῆς νήσου. Ὅθεν πρὸς ἀκριβῆ τῆς χώρας ἰχνογράφησιν ἐπεμψεν ὁ Βιδμάν ἐπιτήθειον μηχανικὸν εἰς τὰ Αἴγυλα καὶ ἐξέφερε τὰ πρὸς διατροφήν καὶ ἀμυναν τῶν νέων οἰκητῶρων μέσα, ἀλλὰ πάντων ἠ' ἔτοιμων ὄντων πρὸς ἐπιχείρησιν τοῦ ἔργου, ἐπῆλθον τὰ σπουδαία γεγονότα, τὰ ἐπενεγκόντα τῆς ἑνετικῆς πολιτείας τὴν κατάλυσιν, καὶ οὕτω τῆς κυβερνήσεως τὸ σχέδιον ἔμεινε ἀνεκτέλεστον. (Discorso Apologético di Carlo Widmann, Proved. generale da mar, con illustrazioni e documenti. Venezia. 1799. σ. 145 — 46.) Ὁ Δάππερ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι πανήματι (σ. 553) ἀποδίδωσι καὶ νόμισμα εἰς τὰ Αἴγυλα. Ἀλλὰ τοῦτο ἀνήκον εἰς τὰ τοῦ περιωύμου νομισματολόγου Γολζίου, ὅστις, ὡς γνωστὸν, ἔχαιρεν ἐπινοῶν αὐτὰ καὶ γνήσια μετὰ πλαστῶν ἐξέδιδε, παρέχει, ἐκ τε τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οὐδέποτε ἄλλο τοιοῦτον ἐν Αἴγυλοις εὑρέθη, δικαίως ὑπονοίας ὅτι οὐδέποτε ἐκόπη. Φέρει δὲ τὸ νόμισμα ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Ὀσίριδος καλαθηφόρου, ὅπισθεν δὲ γυναῖκα γυμνὴν, περιβάδην καυημένην ἐπὶ ἐμβόλου νεῶς καὶ δύο στάχυς σίτου κρατούσα μετ' ἐπιγραφῆς ΑΠΓΙΑΛΕΑΣ. Περιεργαίαι δὲ χάριν ἀναφέρωμεν ὅτι ὁ τοῦ Γολζίου ὑπομνηματιστῆς Λουδοβίκος Νόνος ἐξάγει ἐκ τοῦ νομίσματος καὶ τὸ ἐμπεριπόλεμον τῶν κατοίκων καὶ τὸ εὐφορον τῆς χώρας, καὶ ἄλλην πολλὴν φλυαρίαν φλυαρεὶ πρὸς ἐξήγησιν δῆθεν ταῦ ἐν τῇ πλαστικῇ κεφαλῇ τοῦ Γολζίου χαλκευθέντος νομίσματος. (Ludovici Nonni Commentarius in Huberti Goltzii Graeciam, Insulas et Asiam Minorem. Antuerpiae. 1620. Graec. Ins. Tab. 3.) Περαινοῦντες τὰς δλίγας ταύτας περὶ Αἴγυλων εἰδήσεις προστίθεμεν ὅτι, ὡς ποτε τὰ παρακείμενα Κύθηρα ἐγένοντο ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ὑπερρίας τόπος ἀνδρῶς ἐπιστήμου, τοῦ τῆς Ἀσίας ἀνθυπάτου Γαίου Σιλαννοῦ (Taciti Annal. III 69), οὗτω καὶ ἐπὶ τῆς Ἀγγλικῆς ἐν Ἑπτανήσῳ προστασίας ὑπερρίσθησαν εἰς Αἴγυλα ἄνδρες ἐπὶ παιδείᾳ καὶ πατριωτισμῷ διακρινόμενοι, οἵτινες ἐν οὐδενὶ λόγῳ τιθέμενοι τὰ φρόνητρα τῶν ἰσχυρῶν ἀνύψωσαν γενναίαν φωνὴν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας.